

WADVAARDERS BE RICH TEN 101

- ◆ VERSTORING: FEITEN
EN DISCUSSIE
- ◆ INTERVIEW MET JOOK NAUTA
- ◆ DOOR HET SCHUITENGAT
MET WEINIG REKENWERK
- ◆ WADZEILEN ZONDER MOTOR

WADVAARDERS VERENIGING VOOR VRIJ EN VERANTWOORD VAREN OP DE WADDEN

Voorjaar 2017

Onderhoud, refit en stalling, alles onder één dak

- Lift tot 100 ton
- Vakkundig personeel
- Gunstige prijsstelling

Kijk voor speciale acties:
www.degiermaritiem.com/actie

Volmolen 4, 1601 ET Enkhuizen
Telefoon: 0228-325812

VAN DE VOORZITTER

Eerder schreef ik dat ik onderweg en in de havens zo weinig schepen zie met de Wadvaardersvlag in het want. Als bestuur hebben we besloten daar wat aan

te doen. U ontvangt bij deze Wadvaarders Berichten een nieuwe vlag! Wees er trots op, laat zien dat u Wadvaarder bent en voer deze vlag, zoals het hoort, in het bakboord want. Op deze wijze worden we beter zichtbaar op het Wad. En die zichtbaarheid vergroot onze invloed in de overlegorganen.

Onze Wadvaardersdag op zaterdag 28 januari 2017 was weer als vanouds goed bezet met een interessant programma en gezellige ontmoetingen, met dank aan de Maritieme Academie Harlingen, onze vaste gastheer. Een fotoverslag van deze dag vindt u op pagina 4 en 5.

Op Boot Holland waren we vertegenwoordigd samen met Nautin, Neptunamor en "Ik pas op het Wad". We mochten weer veel leden en belangstellenden begroeten, vragen beantwoorden, de Erecode promoten en twintig nieuwe leden verwelkomen!

De Afsluitdijk blijft in de belangstelling. De Vismigratierivier is inmiddels definitief en er komen toeristische eilandjes. De sluizencomplexen van Den Oever en Kornwerderzand krijgen stormvloedkeersluizen. Die van Den Oever komen aan de IJsselmeerzijde en die van Kornwerderzand aan de Wadzijde. De grote sluis van Kornwerderzand wordt verbreed, er komen voorzieningen voor de vaarrecreatie en een beleefcentrum. De verbreding van de grote sluis gaat wellicht twee seizoenen duren. De plannen liggen nu ter inzage. Wij hebben samen met het Watersportverbond, de Toerzeilers, de chartervaart en de ANWB een zienswijze ingediend. Immers, wachttijden moeten niet langer worden en er is behoefte aan meer en betere aanlegplaatsen voor de pleziervaart aan beide kanten. Goed nieuws is dat de havens van Schiermonnikoog en Noordpolderzijl in april zijn geploegd en het streven is de diepte op respectievelijk 1,20m en 0,85m te brengen. De gemeente Eemsmond stuurt aan op de aanleg van een "spoelmeer" buitendijks naast de haven van Noordpolderzijl.

In februari hadden we in het KNRM-gebouw in Harlingen een gesprek met de professionele snelvaarders over geoorloofd en ongeoorloofd snelvaren. Hier kwam aan de orde dat de geluidshinder een belangrijke bron van ergernis is. Het gesprek wordt in het tweede kwartaal voortgezet. Wij streven er naar om een convenant te sluiten met wederzijdse afspraken.

**De Gier
Maritiem**

INHOUD

De Algemene Rekenkamer heeft aanbevolen om tot één beheerder van het Waddengebied te komen. De discussie over één beheerder of een geïntegreerd collectief beheer is nog volop bezig. Wij als Wadvaarders zijn op termijn voorstander van het één beheerder-model, vooraf gegaan door een fase met het geïntegreerd collectief model. We zijn aan de recreatiekant ook niet altijd even praktisch georganiseerd. Daarom is onze vereniging initiatiefnemer voor een Waddencoalitie Vaarrecreatie. Want samen sta je sterker.

Kombergingen. Achter deze intrigerende naam gaan overleggroepen schuil waarin aan de basis over specifieke stukken Waddenzee ideeën worden uitgewisseld. In februari bijvoorbeeld de komberging Borndiep, het gebied onder Ameland. In dit gezelschap is Holwerd aan Zee een belangrijk thema. De mogelijkheden van jachthavenvoorzieningen komen duidelijker in beeld, het draagvlak ervoor groeit.

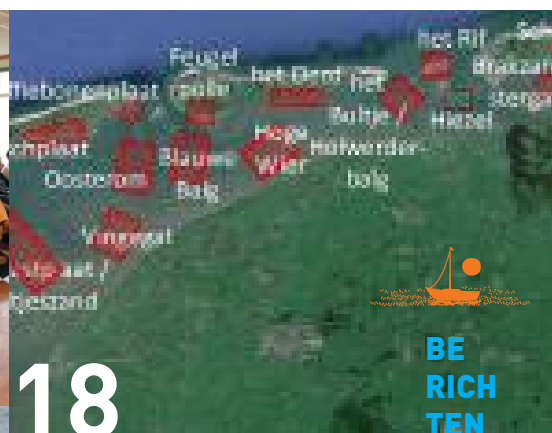
Vanaf deze plaats een dankwoord aan Lutz Jacobi. Zij is als kamerlid altijd actief betrokken geweest bij zaken met betrekking tot de Waddenzee. We deden nooit tevergeefs een beroep op haar. Lutz had altijd een luisterend oor en ging over tot actie daar waar nodig. Voor haar verdienste voor de Waddenzee hebben we haar eerder al geëerd met de Wadvaarderstrofee. Lutz heeft inmiddels afscheid genomen van de Tweede Kamer.

Tot slot wens ik u allen een fijn vaarseizoen op het Werelderfgoed Waddenzee, houd de Erecode in Ere en houd de vlag in het want.

Kor Wijngaarden, voorzitter

Inleverdatum kopij

Kopij voor Berichten 102 uiterlijk
11 september 2017 naar de redactie:
wadvaardersberichten@wadvaarders.nl

4 Foto impressie Wadvaardersdag 2017

De Wadvaardersdag op 28 januari 2017 was gezellig en inhoudelijk heel boeiend.

6 Verstoring, begripsomschrijving en discussie

Robbert van der Eijk start discussie.

12 Interview: Jook Nauta, voorzitter Stichting Jachthavens Waddeneilanden

16 Boekbespreking

Het Wad, te voet.

17 Wadvaren zonder veel rekenwerk

Wim Blankenstijn rekt ons over het Schuitengat bij Terschelling.

18 Evenwichtig natuurbeheer

Jan Röben bepleit doorvaart van 3 uur voor tot 3 uur na HW.

22 Monitoring: het meten van uw Waddenbeleving

Marjan Vroom neemt u mee in het monitoringprogramma.

24 Wadzeilen zonder motor

Paul Raasveld laat de motor uit en komt weg van een wantij.

27 Van het bestuur

Versterking met Rob Leemans en de nieuwe redactieleden Ineke Weber en Nienke Nijp.

28 Informatie vanuit de vereniging

Hoe voeren we de Wadvaardersvlag correct; nieuws uit de vereniging.

30 Verenigingsinfo en colofon

31 Erecode voor Wadvaarders

32 Column mevr. M.C. Haes

Mevrouw Haes legt de vinger op de wonde.

Wadvaardersdag 2017 in

BE
RICH
TEN
101

Voorjaar 2017

4

Grote opkomst op de Wadvaardersdag 2017 in de Maritieme Academie, Harlingen

Voorzitter Kor Wijngaarden geeft het woord aan Hans Danel.

Hans Revier ontving namens de Waddenvereniging vorig jaar de Wadvaarderstrofee...

... en levert deze fraaie wisseltrofee weer bij Kor Wijngaarden in

De felbegeerde Wadvaarderswisseltrofee.

Boeiend verslag van Sanne van Gernerden van Natuurmonumenten.

n beeld

Kim Uittenbosch kijkt terug op ruim twee jaar werken aan het Actieplan Vaarrecreatie Waddenzee

Maarten Snel over Snelvaren

Jook Nauta ontvangt de Wadvaarderstrofee

Bert Glazenburg vertelt boeiend over zijn Halligentocht

De workshop Quicktide liet de hersenen kraken van de aanwezigen

Nico Laros van de WaddenUnit

**BE
RICH
TEN
101**

Voorjaar 2017

5

Verstoring, poging tot een aanzet tot discussie

Het begrip verstoring speelt een centrale rol in wetten en maatregelen ter bescherming van dieren en planten. Verstoring is voor de wet een menselijk handelen waardoor een dier zijn bezigheden onderbreekt; of een menselijk handelen waardoor een dier vlucht. In dit artikel wordt dieper ingegaan op het begrip verstoring, uitmondend in een oproep om deel te nemen aan discussie en onderzoek om het begrip verstoring duidelijker in kaart te brengen.

Robbert van der Eijk (1946) is populatiebioloog, zeekanoër en bestuurslid van de Wadvaarders. Hij beheert wadkanovaren.nl en verzorgt voor Nautin de berichtgeving over dynamische zonering.

Inleiding

De Waddenzee is een Europees Natura 2000-gebied.

Dat houdt in principe in dat, als er zwart-wit gekozen moet worden tussen natuur of een menselijke activiteit die nadelig kan uitpakken voor de natuur, het belang van de natuur voorgaat en de betreffende activiteit kan worden verboden. Behalve dat het Waddengebied een

belangrijk natuurgebied is, is het ook een gebied waar mensen wonen en hun beroep uitoefenen, waar vissers

actief zijn en waar diverse vormen van recreatie op en

om het water plaatsvinden. In 2016 is het Waddengebied uitgeroepen tot het mooiste natuurgebied van Nederland.

Het Waddengebied is ook werelderfgoed en op allerlei

plekken bestaan initiatieven om de recreatie in en naar het Waddengebied te vergroten.

en begripsomschrijving

BE
RICH
TEN
101

Voorjaar 2017

7

Natuur, verstoring en natuurbescherming

Waar natuur en mens bij elkaar komen speelt automatisch de vraag of de menselijke aanwezigheid verstorend is voor de natuur. Voor een zinnige discussie daarover is het om te beginnen belangrijk de twee begrippen natuur en verstoring goed te omschrijven. Natuur is in de regelgeving vaak beperkt tot specifieke, goed waarneembare soorten zoals vogels en grotere zoogdieren. Het leefgebied van vogels en zoogdieren, de habitat, is een andere omschrijving, met eigen regels: de (Europese) Habitatrichtlijn. Zo wordt het hele Waddengebied

beschermd als Natura 2000-gebied met beschermingsmaatregelen in de vorm van beperkte toegankelijkheid. Andere beperkende maatregelen om verstoring van "de natuur" te beperken, zie je bijvoorbeeld voor de kokkel- en mosselvisserij, waarbij de schelpdiervisserij met schepen aan banden is gelegd. De mosselvisserij zijn mosselboeren geworden die speciale mosselpercelen toegewezen hebben gekregen om mosselen te kweken en de kokkels kunnen alleen nog maar door handkokkelvangst geoogst worden. Iedereen, ook de mossel- en kokkelvisserij, begrijpt de relatie tussen de maatregelen en het voorkomen

van schade aan de wilde mossel- en kokkelbanken.

Vogels en zeehonden

Minder duidelijk ligt het bij het begrip verstoring van vogels en zeehonden. Waar hebben we het dan over en wat is de schade die verstoring aanricht bij het individuele dier en bij de populatie? Om die twee vragen te kunnen beantwoorden, moeten we eerst omschrijven wat verstoring is. Dan komt een heel scala aan beschrijvingen tegen waarin volgens de auteur(s) sprake is van verstoring. Bij verstoring van het leefgebied, de habitat, gaat het over het aantasten van het leefgebied zelf.

Zoals het bovengenoemde voorbeeld van over de bodem schrapende sleepnetten die een spoor van vernielde bodem achterlaten en daarmee niet alleen de schelpdierpopulaties vernietigen maar ook de bodem voor langere tijd ongeschikt maken voor andere organismen. En wat dus duidelijke verstoring oplevert voor de habitat van vogels die daar hun voedsel moeten vinden. Van een ander orde is de verstoring van individuele dieren of groepen dieren. In de praktijk van de Waddenzee gaat het dan meestal om vogels en zeehonden. Verstoring wordt dan gedefinieerd als het verschijnsel dat de dieren door de aanwezigheid van mensen hun bezigheden onderbreken en eventueel vluchten. Daarbij wordt impliciet verondersteld dat dergelijke verstoringen blijvend nadelig zijn voor het individuele dier en daarmee voor de populatie en de soort. Dat er sprake is van een inbreuk is duidelijk, maar kunnen we dat terecht ook definiëren als verstoring?

Bescherming van het Waddengebied als belangrijk natuurgebied

De Waddenzee van Den Helder tot aan Esjberg in Denemarken biedt aan tal van dieren rust, ruimte, voedsel en de gelegenheid om jongen groot te brengen. Het gaat dan om tientallen vogelsoorten, twee soorten zeehonden en een breed spectrum van onderwaterorganismen (weekdieren, wormen, schaaldieren, vissen, algen). Voor een aantal soorten is het Waddengebied cruciaal om te kunnen overleven. Het gaat dan bijvoorbeeld om een aantal trekvogelsoorten die amper een alternatieve plek hebben om voor de trek bij te tanken. Het is daarom goed dat in het totale Waddengebied gebieden beschikbaar zijn om vogels en zeehonden de rust te geven om te foerageren, te broeden, jongen groot te brengen, te ruïen en tijdens hoogwater op hoogwatervluchtplaatsen te rusten en het voedsel te verteren. Voor het Nederlandse Wad is op grond van artikel 20 van de vorige Natuurbeschermingswet voor dertig gebieden vastgesteld dat die voor een bepaalde periode in het jaar en

in een aantal gevallen permanent zijn afgesloten voor mensen; de zogeheten artikel 20-gebieden. De grenzen van deze artikel 20-gebieden zijn op de zeekaarten aangegeven, samen met een pictogram van een eend of een zeehond om aan te geven waarom het gebied niet betreden of bevaren mag worden. Elk najaar worden de grenzen van de artikel 20-gebieden vastgesteld en voor welke periode de gebieden zijn afgesloten. De grenzen worden daarbij ruim vastgesteld om zoveel mogelijk broedende vogels of zogende zeehonden te beschermen. De periodes van afsluiting worden zo ruim vastgesteld dat de kans dat vogels buiten die periode broeden klein is. In de praktijk houdt dat in dat een artikel 20-gebied ten behoeve van broedende vogels al is afgesloten voordat de vogels daadwerkelijk aan het broedseizoen beginnen en langer dicht blijft nadat de laatste jonge vogel is uitgevlogen. Hetzelfde geldt voor de gebieden die worden afgesloten ten behoeve van het werpen en voeden van jonge zeehonden. Op een aantal plaatsen

wordt als proef voorzichtig dynamische zonering toegepast, waarbij de feitelijke afsluiting van een gebied pragmatisch wordt afgestemd op de daadwerkelijke periode van broed- en/of jongenzorg in het betreffende gebied.

EU-richtlijnen

Het aanwijzen van artikel 20-gebieden houdt trouwens niet in dat je buiten deze gebieden en buiten de afgesloten periode je niets zou hoeven aan te trekken van de vogels en zeehonden. De nieuwe Natuurbeschermingswet, Flora- en Faunawet en de EU Vogelrichtlijn verbieden het verstoren van dieren en planten in ruime bewoordingen. In de praktijk houdt dit in dat je op het Wad de zeehonden en vogels ook buiten de artikel 20-gebieden niet opzettelijk mag verstoren. In een bijlage van deze nieuwe Natuurbeschermingswet zijn alle diersoorten opgenomen die beschermd moeten worden, waaronder de beide zeehondensoorten. Veel vogelsoorten die in het Waddengebied voorkomen worden expliciet beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn. De nieuwe Natuurbeschermingswet verbiedt dus het - opzettelijk - verjagen van zeehonden van een willekeurige zandplaat of zelfs maar te verontrusten. Zo bevat de op initiatief van de Wadvaarders ontworpen Erecode voor het Wad de vuistregel dat zodra een zeehond zijn kop opsteekt u te dichtbij komt.

Verstoring, waar hebben we het over?

De impliciete veronderstelling bij het verbod op het verontrusten van beschermde dieren is dat het verontrusten van een dier een schadelijk effect heeft op dat individuele dier, in het verlengde daarvan ook op andere individuen (bijvoorbeeld op de van zorg afhankelijke jongen) en uiteindelijk op de populatie. Verontrusten is in die definitie een minder zware aanslag op de bezigheden van een dier dan verstoring, waarbij het dier zijn plek verlaat. Bij verontrusting onderbreekt het dier zijn bezigheid en is waakzaam (de zeehond

die zijn kop opsteekt, de vogels die onrustig worden). Bij verstoring verlaat het dier zijn plek, vliegt of zwemt weg. Er zijn verschillende situaties waarbij het duidelijk is dat verontrusting en verstoring beiden schadelijk zijn voor de populatie, omdat het direct van invloed kan zijn op het aantal jongen. Weinig mensen zullen ontkennen dat het slecht is als broedende en jongen verzorgende vogels worden gehinderd in het voedsel zoeken, het verzorgen van de jongen of als zij van het nest worden verjaagd. Meeuwen en roefvogels maken van de onrust gebruik om de dan onbeschermd eieren of jongen te pakken en de ouders hebben minder tijd om voedsel te zoeken. Gebleken is dat het Wad voor veel vogels maar net genoeg (of net niet genoeg) voedsel te bieden heeft om aan de behoefte van de vogels te voldoen. Zowel in de broedtijd als tijdens de trek en overwintering telt bij wijze van spreken elke minuut. Van bijvoorbeeld scholeksters is bekend dat zij een relatief klein foerageerterritorium hebben, waarbuiten ze door andere scholeksters worden verjaagd. Als zo'n territorium dan bezet wordt door bijvoorbeeld een drooggevalen schip of doorkruist wordt door wadlopers, kan de scholekster tijdelijk geen voedsel zoeken. Een vergelijkbaar voedsel- en tijdprobleem hebben de wadvogels tijdens de trek en in de winter als de voedselbehoefte groot is en de dagen kort zijn. Trekvogels moeten in korte tijd veel vet voor de trek aanmaken en van de overwinterende vogels is bekend dat veel eerstejaars jongen de winter niet overleven met name door voedselgebrek. De factor tijd speelt een belangrijke rol, juist in het Waddengebied waar eb en vloed samen met de hoeveelheid daglicht de beschikbare tijd om voedsel te zoeken beperken. Komt daar dan ook nog verstoring frequent voor dan dreigt een merkbaar effect op de populatie doordat de populatie verzwakt en individuen het gebied verlaten en vermijden. In de hierboven beschreven situaties is de kans groot dat het frequent verstoren en

verontrusten daadwerkelijk een nadelig effect heeft op (overleving van) het individuele dier.

Hoeveel energie kost opvliegen

De vraag is wat verontrusting en verstoring buiten de genoemde kwetsbare periodes nog voor invloed heeft. Zo kom je nogal eens het argument tegen dat het vliegen de vogels veel energie zou kosten. Op mij komt die bewering ongeloofwaardig over als ik zie hoe gemakkelijk en veelvuldig vogels spontaan op de vleugels gaan en gezien het vele schijnbaar doelloze vliegen van veel vogels, zoals de prachtige vliegfiguren van een zwerm spreeuwen of strandlopers. Ik wil het empirisch bewijs wel eens zien dat vliegen zoveel energie kost. Ook de bewering dat (op-)vliegen de vertering vertraagt zie ik graag met resultaten uit empirisch onderzoek onderbouwd. Ondanks deze twijfels over het effect van verstoring is er algehele consensus, ook onder de vaarrecreanten, om vogels met rust te laten en niet te verstoren tijdens het foerageren en broeden, tijdens de trek en als ze zich op hoogwatervluchtplaatsen hebben teruggetrokken. Het programma Rust voor vogels, Ruimte voor mensen, kan dan ook op brede steun rekenen.

Zeehonden, 'n klasse apart

Bij gewone zeehonden ligt de situatie anders; de jongen van de gewone zeehond worden tussen eind mei en begin augustus geboren en worden bij elk laagwater één keer gezoogd gedurende 22 laagwaterperiodes. Als een zoogbeurt wordt verstoord, wordt die niet ingehaald en als dat te vaak gebeurt, zal het jong na de zoogperiode met te weinig gewicht en conditie starten met zelf voedsel zoeken. Het lijkt dus vanzelfsprekend: jonge zeehonden en zogende moeders op de plaat moet je niet verstoren. Op sommige plekken lijkt het echter dat zeehonden en hun jongen zich niets aantrekken van een passerende wadvaarder. Ik zou dan ook graag zien dat deze stelling over verstoring nu eens wetenschappelijke wordt onderbouwd. De grotere grijze

BE
RICH
TEN
101

Voorjaar 2017

9

zeehond krijgt de jongen in de winter en ondervindt dan dus veel minder last van menselijke activiteit op het Wad. Uit de gestage groei van de populaties van beide zeehonden soorten (nu zo'n 7.000 exemplaren van de gewone zeehond, over de aantallen grijze zeehonden is minder duidelijkheid) is op te maken dat er genoeg voedsel (vis) voorhanden is. De zeehonden jagen zowel op het Wad als op de

Noordzee. Er zijn kennelijk voldoende mogelijkheden om jongen te werpen en succesvol groot te brengen. De grootste bedreiging voor de zeehondenpopulatie zit hem nu vermoedelijk in de epidemieën van besmettelijke ziekten die in de populatie danig kunnen huishouden. Het tot het uiterste beschermen van de zeehond en elk ziek of zwak exemplaar weer oplappen en loslaten heeft mogelijk ook een keerzijde: deze ingreep zou de populatie juist extra kwetsbaar kunnen maken voor infectieziekten omdat de zwakke exemplaren onnatuurlijk in de populatie blijven. Als populatiebioloog neig ik er naar dat je zieke zeehonden niet moet redden en opknappen, hoe zielig het ook is om zo'n dier te laten liggen. Zeehonden zijn geen huisdieren en ook geen vee, behandel ze dan ook niet als zodanig.

Effecten van verontrusting en verstoring

Het is niet zonder meer duidelijk wat onder verschillende omstandigheden het schadelijke gevolg van verontrusting (zeehonden steken hun kop op) en zelfs verstoring (de zeehonden duiken van

de plaat het water in) voor de soort kan zijn. Van een verkorting van de foerageerperiode is geen sprake buiten de werp- en zoogtijd. Van een te korte verteringstijd kan ook geen sprake zijn, aangezien het voedsel vooral uit snel verteerbare vis bestaat. Wel is geopperd dat een zeehond die nat uit het water op de plaat gaat liggen veel energie (warmte) zou verliezen door de verdamping. Ik waag het effect van afkoeling te betwijfelen, aangezien het zeehondenlijf is gebouwd op het vasthouden van de lichaamswarmte ook in het ijskoude water in de winter. Ook hier zie ik graag empirisch bewijs van die stelling tegemoet. De bewering dat verstoring van een zeehondmoeder die haar jong aan het voeden is slecht is omdat het jong daardoor een zoogbeurt mist, komt mij plausibel voor. Maar dat er grote kans is dat jong en moeder elkaar kwijt zouden raken als ze van een plaat het water induiken, komt mij zeer onwaarschijnlijk voor en ik zie die bewering graag door degelijk onderzoek onderbouwd, bijvoorbeeld door het volgen van gezenderde dieren. Is daar onderzoek naar gedaan, bijvoorbeeld

in andere landen waar men minder omzichtig met zeehonden omspringt en worden daar meer huilers en verhongerde jongen gevonden? Met hoogwater staan de platen waar de jongen van de gewone zeehond gezoogd worden onder water en zwemmen jong en moeder rond. De vraag is of het varen over een plaat bij hoogwater enig effect heeft op de zeehonden; moeder en jong zwemmen immers al onder water en de kans dat ze elkaar dan kwijt raken lijkt mij dan nog kleiner dan wanneer zij van de plaat het water invluchten. Over het gedrag van zeehonden onder water en hoe ze dan op schepen reageren is weinig bekend. Ik kan mij zelfs voorstellen dat het mogelijk juist minder verstoring voor de zeehonden is als de zeehondengebieden rustig kunnen worden doorkruist tijdens hoogwater dan wanneer door geulen moet worden gevaren, die vlak langs de platen met zeehonden lopen, zoals nu het geval is bij bijvoorbeeld de Blauwe Balg of de Eilanderbalg bij Simonszand. Het gebied tussen de oostpunt van Schier en Simonszand wordt, naar ik begrepen heb vrijgegeven, zodat daar gemonitord

kan worden hoe zeehonden tijdens hoogwater reageren op schepen die hun zwemgebied doorkruisen. Hetzelfde zou als pilot gedaan kunnen worden met de alternatieve vaarroute voor de Blauwe Balg over de Waardgronden van het Terschellinger Wad door de route niet pas open te stellen als de zeehonden naar het noorden zijn vertrokken maar het hele jaar deze route tijdens hoogwater vrije doorvaart te bieden. Voorlopig zou gekozen kunnen worden voor een gelimiteerd aantal passerende schepen per hoogwater. Dieren zoeken zelf de voor hun geschikte leefgebieden op. Te veel verstoring door mensen en schepen kan voor de zeehonden reden zijn die gebieden te mijden, maar het kan ook zijn dat ze er aan wennen, zoals op diverse plaatsen is te zien. Persoonlijk verwacht ik dat de zeehonden zullen wennen aan – rustige – menselijke aanwezigheid en hun dagelijkse bezigheden ongestoord zullen verrichten. Als extreem voorbeeld noem ik de zeehonden op Borkum waar ik enkele jaren geleden met kinderen tussen de zeehonden door kon lopen zonder dat de zeehonden daar op reageerden. Ook hier is nader onderzoek gewenst.

Discussie

Samenvattend, verstoring kent vele gradaties, soms met een duidelijk effect, maar vaak zonder dat duidelijk is wat het effect is op dier en populatie. Om helder in beeld te krijgen of en wanneer verstoring van invloed is op dier en populatie zijn nadere gegevens (geen meningen) gewenst door het doen van nader onderzoek. Graag zou ik met dit artikel een discussie willen starten met iedereen die betrokken is bij het Waddengebied.

- Wie kan de wetenschappelijke onderbouwing leveren bij de vragen die ik hierboven heb gesteld?
- Wat vindt u van het huidige afsluitbeleid, bent u het met mijn analyse hierboven wel of niet eens, wat kan er beter?

- Hoe kijkt u aan tegen het pragmatisch afsluiten en openstellen van gebieden (dynamische zonering)?
- Vindt u dat in een zo'n bijzonder en uniek natuurgebied als de Wadden vogels, zeehonden en de onderwater levende organismen altijd voor moeten gaan voor de mens?

Als wadkanovaarder wil ik het liefst overal op het Wad kunnen varen, maar niet ten koste van plant en dier. Daarom heb ik behoefte aan duidelijkheid en redelijkheid en een goede onderbouwing van de beperkingen die ik ook mijzelf wil opleggen. Ik zal verschillende deskundigen en betrokkenen persoonlijk uitnodigen aan de discussie deel te nemen maar graag ontvang ik ook uw mening en maak ik graag gebruik van uw kennis van zaken.

U kunt uw reacties mailen naar robbertvdijk@kpnmail.nl.

Foto's: Robbert van der Eijk, Jook Nauta, Yanne Broers

Een zoektocht op internet heeft al zo'n dertig kortere en langere artikelen en tekst opgeleverd waar "verstoring" het onderwerp is of aan de orde komt. Wat opvalt is dat je daar tot nu toe vooral veel meningen en veronderstellingen tegenkomt maar met weinig wetenschappelijke onderbouwing. Een overzicht van al deze artikelen vindt u op www.populationbiology.nl/verstoring. Ik zet mijn speurtocht naar artikelen voort maar doe een oproep om mij relevante artikelen op te sturen. Het zou mooi zijn als we, van rood en blauw tot groen, aan het eind van de discussie op grond van de aangedragen feiten nog beter de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het wel en wee van het Waddengebied willen dragen en het eens kunnen worden over het effect van menselijke verstoring op vogels en zeehonden in het Waddengebied en zo samen de juiste balans kunnen vinden tussen afsluiten en vrijgeven.

**BE
RICH
TEN
101**

Voorjaar 2017

11

Nader onderzoek

Onderwerpen voor nader empirisch onderzoek, onder andere met gezenderde dieren:

- Hoeveel kost het opvliegen voor een vogel nu eigenlijk echt aan energie en wat is het gevolg daarvan dan? En in hoeverre vertraagt opvliegen de vertering bij vogels?
- Is het te onderbouwen met empirisch onderzoek dat jonge zeehonden en zogende moeders op de plaat niet moeten worden verstoord?
- Is het waar dat een zeehond die nat uit het water op de plaat gaat liggen veel energie (warmte) zou verliezen door de verdamping?
- Is het waar dat er een grote kans is dat jong en moeder elkaar kwijt zouden raken als ze van een plaat het water induiken?
- Onderzoek nader wanneer veel verstoring door mensen en schepen voor de zeehonden reden kunnen zijn die gebieden te mijden. Maar onderzoek ook onder welke omstandigheden zij er juist aan wennen, zoals op diverse plaatsen is te zien.

De waddenhavens zijn in handen bij Jook Nauta

De Wadvaarders zetten hem op de laatste jaarvergadering in januari in Harlingen nog eens flink in het zonnetje. Hij kreeg de Wadvaarderstrofee voor “bewezen diensten” aan het wadvaren en de wadvaarrecreatie. We hebben het over Jook Nauta, voorzitter van de Stichting Jachthavens Waddeneilanden, maar ook voorzitter van het bestuur van de Waddenhaven Texel. We gingen maar eens een kijkje nemen op Texel, de “thuishaven” van Jook Nauta.

Jook Nauta met de Wadvaarderstrofee

Sturen

We spreken elkaar in zijn kantoor boven boekhandel Nauta Boek in de winkelstraat van Den Burg. Een kwieke man, die geen geheim wil maken van zijn leeftijd en de inschatting daarvan toch liever aan de mensen overlaat. Laat ik zeggen dat ik me een jaar of tien vergis in zijn leeftijd. Hij heeft vrolijke oogjes en praat als een rasechte bestuurder, maar dan van Texelse snit. Met humor, met relativering, met gevoel voor historie en gevoel voor verhoudingen, maar ook met een doorzettende vasthoudende toon. Hij is zoon van een fotograaf-fotovakhandelaar. Ondernemerszoon en natuurliefhebber en gaandeweg een oog ontwikkeld voor besturen met een menselijke maat. Geen opleiding daarin gevolgd, maar wel een talent ontwikkeld. Hij heeft veel tijd doorgebracht in besturen, landelijke organen en vertegenwoordigingen en hij heeft daar veel plezier in. Hij is zelf ook al vanaf 1969 booteigenaar, een kajuitmotorboot. “Je ziet ze niet veel op de Waddenzee, maar met rustig weer is het prima te doen hoor. Ik heb deze zomer nog drie weken gevaren op het Wad en alle eilanden aangedaan. Kan ik ook rustig kijken hoe de vaarrecreatie er voorstaat.” Jook heeft een heel duidelijke mening over de recreatieontwikkeling op de Wadden en in het verlengde daarvan: de vaarrecreatie op het Wad. “Negentig procent van de vaarrecreatie op het Wad loopt via de vaargeulen van haven tot haven. Dit veroorzaakt geen verstoringen en moet daarom ook goed gefaciliteerd worden. Daarvoor zijn goede passantenjachthavens onontbeerlijk. En daar moeten we in investeren.” Duidelijke taal. En wie zijn die andere tien procent? Dat zijn de scharrelaars, droogvallers, mensen zoals wij, vaak leden van de Wadvaarders, maar ook scharrelaars komen in de Waddenhavens.

BE
RICH
TEN
101

Voorjaar 2017

12

1 goede

Geschiedenis

Dertig jaar geleden zouden de Wadvaarders hun neus hebben opgehaald voor zoiets triviaals als een Waddenhaven. Daar kwam je als echte Wadvaarder toch niet, hoogstens voor de boodschappen en water innemen en dan was je weer snel weg, uit de drukte, weg van het zes rijen gestapeld liggen. De kwetterende kinderen van de burens en al die honden die over je voordek moesten. Een beetje Wadvaarder moest daar niet aan denken. Wadvaren was je weg zoeken in smalle onbetonde vaargeulen, op zoek naar die mooie lagune waar verder niemand kwam en waar je dus ook onbespied je hond kon uitlaten. Op platen waar je hoogstens eens een kop koffie (of stevige borrel) ging halen bij je droogvallende collega. Maar het was wel fijn dat je daar dan een flinke wandeling voor moest maken. Autonoom volkje die Wadvaarders. Ze gingen altijd volstrekt hun eigen gang, de sfeer die ook hing bij de pioniers van de Wadvaardersvereniging begin jaren '90. "Ik moest er toen niets van hebben", zegt Jook. "Een vereniging die zich niets aantrok van andere opvattingen over natuurwaarden en vaarrecreatie, een vereniging die nauwelijks rekening hield met andere belangen. Ik vond het kortzichtig. Maar gelukkig is daar veel verandering in gekomen en zijn de Wadvaardersbelangen veel beter voor het voetlicht gekomen, omdat de Wadvaarders in gesprek zijn gegaan met de andere belangenvertegenwoordigers. Ze zijn inmiddels een gerespecteerde partij. Zowel in het Convenant Vaarrecreatie Waddenzee (2007) als in het actieplan Vaarrecreatie Waddenzee (2014) hebben de Wadvaarders een belangrijke stem." Jook weet waar hij het over heeft. Hij was in de jaren '70 al wethouder op Texel. In een tijd dat de toeristische ontwikkelingen een forse druk zetten op het bestuurlijke klimaat van het eiland. "In die jaren was de spanning, tussen economische (lees: toeristische) belangen, landbouw en visserij én natuurbehoud, dagelijks voelbaar. Dat was soms echt oorlog." Dat hij het zo lang heeft volgehouden (van 1974-1982) zegt wat over de bestuurlijke kwaliteiten van Jook. "Basis van ons beleid was de concentratie van toeristische activiteiten. Dus niet verspreiden over het hele eiland, maar gebieden en plaatsen aanwijzen waar je de verblijfsaccommodaties en de recreatieve activiteiten concentreert. Kijk bijvoorbeeld naar De Koog, dat is een duidelijk toeristisch concentratiegebied op Texel. Maar dorpskernen als Den Hoorn en Oosterend zijn

beschermde dorpsgezichten. Door te concentreren voorkom je dat overal op Texel vakantiehuisjes en kampeerterreinen verschijnen, die het landschap aantasten en de rust verstoren. Uiteindelijk zouden de toeristen daar zelf op afhaken. Dat wil je niet zien. Beperkt toeristisch kamperen bij de boer is eigenlijk de enige belangrijke uitzondering."

Waddenhaven Texel (Oudeschild)

Dit hand in hand gaan van deze belangen is volgens Jook de basis van het toeristische beleid van Texel, en tevens ook de basis van het Convenant Vaarrecreatie op het Wad. "Je ziet daar dezelfde belangenstrijd, alleen op een ander niveau." Daarom voelt hij zich ook zo thuis in de discussies over de vaarrecreatie waarin duurzaamheid een belangrijke drijfveer is. "In de ontwikkeling van de Waddenhaven Texel hebben we vanaf het begin de focus gelegd op duurzame ontwikkeling. De fundamenten van het havengebouw rusten op een oud pompstation. Dat lag er toch al. We hebben bij de bouw gebruik gemaakt van duurzaam materiaal. We doen aan natuureducatie in het gebouw. We geven veel voorlichting aan passanten over duurzaam recreëren. Wij waren de eersten die gebruik van stroom en (douche-) water reguleerden door gebruik van de zogeheten Sepkey." Dan weten de oudere vaarrecreanten waar we het over hebben. Dat was twintig jaar geleden een innovatie. Je kreeg met zo'n blauw sleuteltje zoveel water en stroom als je nodig had, en daar betaalde je ook voor. Bijkomstig voordeel was dat je niet overal guldens of eurocenten in moest gooien. De Sepkey is inmiddels gesneuveld, als gevolg van de toenemende

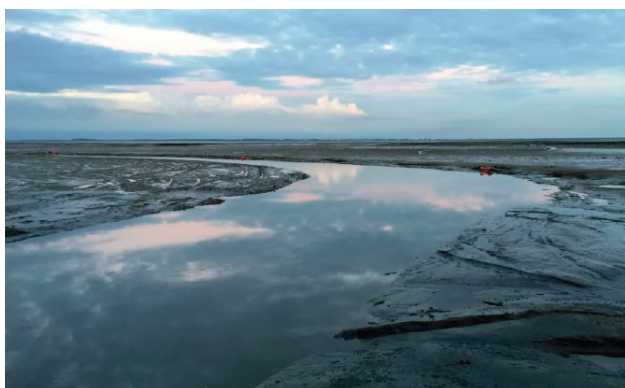
BE
RICH
TEN
101

Voorjaar 2017

13

afstemming tussen de waddenhavens en de uniforme tariefstructuur die nu gehanteerd wordt. Op Texel kon je toen ook bij de automaten je liggeld betalen. Geen havenmeester te zien. Daar zijn ze ook op Texel inmiddels vanaf gestapt. Want uit onderzoek bleek dat de passanten toch prijs stelden op direct contact bij een balie. "Dat paste natuurlijk ook beter bij de nadruk die wij gingen leggen op voorlichting en educatie", zegt Jook. "Overigens hebben we bij de ontwikkeling van de Waddenhaven Texel een gevecht moeten voeren om een

goede plek in het havengebied te krijgen. In de aanvankelijke plannen werden we in een apart toegankelijke haven los van de historische haven weggezet. Vanaf het begin hebben wij gepleit voor een volwassen en moderne opzet als zelfstandig onderdeel van het bestaande havengebied en dat is uiteindelijk goed gelukt", zegt Jook. En inderdaad. De passantenhaven van Oudeschild op Texel is nu een moderne, goed geoutilleerde haven met ligboxen en goede voorzieningen. Je kunt het als passant lang volhouden in de haven en dat dient natuurlijk ook het toeristisch belang van Texel. Jook vindt het een voorbeeld van een geslaagde balans tussen toeristische recreatie, natuurbeleving, scheepvaart en visserijbelangen.

Inrichting van de waddenhavens

En zo komen we te praten over de inrichting van de waddenhavens, de functie van de havens en het gebruik door de Wadvaarders. Aan het begin van de ontwikkeling van het Convenant Vaarrecreatie was er vanuit de waddenhavens nog een duidelijke behoefte aan uitbreiding en modernisering. De capaciteitsuitbreiding is uiteindelijk maar beperkt nodig gebleken. Het aantal vaarbewegingen vanuit het IJsselmeer naar de Waddenzee is inmiddels gestabiliseerd. De grote groei van de watersport is uitgebleven als gevolg van de economische crisis. De toenmalige beoogde extra capaciteit op de eilanden, van circa 250 ligplaatsen, is maar beperkt nodig gebleken. Jook legt uit dat in hun berekeningen de havens rekening houden met een basiscapaciteit, waar de havens gedurende het seizoen aan kunnen voldoen, en de topcapaciteit die nodig is in het hoogseizoen. De waddenhavens zijn tevreden met de huidige capaciteit en dringen niet meer aan op uitbreiding van de ligcapaciteit, wél op verbetering van de inrichting en

dienstverlening. Jook vertelt over de vijf jachthavens op de eilanden (zie Tabel rechtsboven).

Oudeschild

De haven van Oudeschild heeft natuurlijk met de vernieuwing rond de eeuwwisseling veel ruimte gekregen. Het oude koelwaterbassin is bij het havengebied getrokken en een open verbinding met de gemeente- en verenigingshaven is goed gelukt. Het havengebouw is doelmatig ingericht en heel ruim, met veel invallend daglicht, aangenaam gemaakt. De ligboxen zijn comfortabel en goed toegankelijk. De haven is diep genoeg voor zeegaande jachten. Voor de passant is de ligging nabij de oude dorpskern van Oudeschild heel aantrekkelijk en de accommodatie is geschikt voor lang verblijf.

Vlieland

De haven van Vlieland is gelukkig ook goed op de schop gegaan. Het haventerrein is uitgebreid en er zijn ook ligboxen aangelegd. Het aloude stapelen op Vlieland, waar je via het voordek van de schepen naar de overkant van de haven kon lopen en waar je bij de verplaatsing soms uren moest wachten om eruit te komen, is gelukkig van de baan. Ook hier is een groot modern havengebouw neergezet. De uiteindelijke maximum ligplaatscapaciteit is niet veel uitgebreid. Dat roept soms vragen op. In het hoogseizoen is de haven van Vlieland standaard vol. Wie kent niet de mededeling van de Brandaris in de zomerweken. Voor een Wadvaarder/droogvaller is dat geen probleem, omdat er voor de dorpskern van Oost-Vlieland uitgebreide droogval- en ankermogelijkheden zijn, maar niet elk schip kan droogvallen. Uitbreiding is niet meer aan de orde, omdat dit volgens Jook niet rendabel is. Het gaat dan maar om hooguit vier weken in de zomervakantie. En de haven is altijd in nood toegankelijk. Dan wordt er weer ouderwets voor een nacht gestapeld.

Terschelling

West-Terschelling heeft ook een moderne jachthaven. Maar hier wordt nog steeds gestapeld. Uit veiligheidsoverwegingen niet meer dan drie schepen tegen elkaar en met de boeg naar buiten gericht. Waarom hier geen boxen aangelegd? "De gemeenteraad geeft geen toestemming voor gebiedsuitbreiding. Dat is jammer, want er is ruimte genoeg", zegt Jook. "En de haven wil uit rentabiliteitsoverweging ook niet inkrimpen in capaciteit". Een soort van patstelling dus. Tsja, een inkrimping van de haven met extra droogligfaciliteiten op Dellewal zou een mooie oplossing zijn. Maar het verbod op droogvallen op Dellewal is al jaren een punt van discussie tussen de Wadvaarders en de overheden. Alle andere waddenhavens (behalve Waddenhaven Texel, dat aan zeer diep water ligt) hebben beschutte droogvalfaciliteiten en Terschelling niet. Niet goed uit te leggen dus. Jook waakt ervoor hier een mening over te hebben. "Ach ja", zegt hij lachend, "als havenondernemer wil je natuurlijk graag alle schepen in je haven hebben".

Ameland

Ameland heeft een mislukte poging van gebiedsuitbreiding achter de rug. Maar de plannen om in oostelijke richting uit te breiden, waar nu de charterschepen liggen, zijn weer van stal gehaald. Hoe de inrichting er dan uit komt te zien, is nog niet duidelijk. In samenhang met de in uitvoering zijnde dijkversterking wordt ook de herinrichting van de jachthaven meegenomen. De huidige opzet is nog steeds gericht op stapelen. En dat is uit veiligheidsoverwegingen eigenlijk niet wenselijk. Dat vindt Jook ook en ook op Ameland wil de gemeente wel veranderingen, maar de plannen zijn nog in een ontwikkelstadium. Dus wellicht ook daar een boxenligging.

Schiermonnikoog

En ja dan is daar de jachthaven Schiermonnikoog, eens de mooiste parel in de keten van waddenhavens, langzamerhand het stiefkindje door de baggerproblematiek. Een echte waddenhaven, alleen toegankelijk bij hoogwater, lekker stapelen tot de overkant. Een walhalla voor platbodems met een mooie beschutte droogvallocatie naast de haven. De havenfaciliteiten mogen daar voor een geringe vergoeding

gebruikt worden door de droogvallers.

Het verruilen van de pipo-douchewagens voor een modern geoutilleerd havengebouw met café-restaurant, leek Schier even in de vaart der volkeren op te stuwen. Maar de baggerproblematiek gooit roet in het eten, of om in waddentermen te blijven: baggerzand in de machine. De haven is in een hoog tempo aan het dichtslibben. Tsja, dat krijg je met de natuurlijke gang van het water en slib op het Wad. Zo geulen zich in een razend tempo verleggen en de vaargeulen ook permanent op diepte gehouden moeten worden, zo komt ook de haven in gevaar en moet die eigenlijk ook gewoon op diepte gehouden worden. Een problematiek die volgens Jook niet alleen de verantwoordelijkheid van de gemeente Schiermonnikoog kan zijn. "Die kan dat echt niet in zijn eentje behappen." De gemeenteraad heeft volgens hem een grote

Capaciteit waddenhavens

	bootovernachtingen	ligplaatsen passanten	bestedingen in euro
Texel	20.000	270	2.320.000
Vlieland	26.000	300	3.016.000
Terschelling	30.000	350	3.480.000
Ameland	7.000	100	812.000
Schiermonnikoog	7.000	120	812.000
	90.000	1.140	10.440.000

Bron: Stichting Jachthavens Waddeneilanden

stap gezet door in januari weer € 35.000 voor het baggeren beschikbaar te stellen, waarmee de haven naar verwachting voldoende bruikbaar blijft. Baggeren is kostbaar, omdat groot materieel er niet of nauwelijks kan komen. De slibdepots op het eiland zijn vol. Er wordt geëxperimenteerd met loswoelen van slib en dit via natuurlijke stromingen te laten afvoeren. Jook vindt dat een goede zaak, maar pleit voor een meer duurzame aanpak. Zijn oplossing is een typische "Nauta oplossing".

"Als we de kosten van het baggeren zouden omslaan komt er € 10 per bootovernachting bij. Dat kan dus niet. We moeten gezamenlijk beleid voeren en verantwoordelijkheid nemen. Handen ineen slaan. Waddenhavens, overheden, natuurorganisaties, vaarrecreatie: ze hebben een gezamenlijk belang bij een toegankelijke haven op Schiermonnikoog in de keten van natuurbehoud en vaarrecreatie. We streven met zijn allen, ook in het Actieplan Vaarrecreatie, naar een goede balans tussen natuurbehoud en vaarrecreatie. In die balans hoort het behoud van de haven van Schiermonnikoog als een gezamenlijke verantwoordelijkheid ook thuis. En we hebben toch een Waddenfonds", zegt Jook. "Wellicht kan dit fonds ook bijdragen aan een duurzame oplossing voor de baggerproblematiek van Schiermonnikoog."

Tot slot

Ach, als we Jook nog even aan het bestuurlijke werk voor de waddenhavens laten, zal het ongetwijfeld gebeuren. Als iemand die verschillende belangen kan samenbrengen in een gemeenschappelijk belang en één visie, is hij het wel. Kwestie van aandacht vragen en volhouden en Jook zijn gang laten gaan. Aan hem zal het niet liggen. Laat de waddentrofee van de Wadvaarders een stimulans zijn, ook voor de ontwikkeling van de waddenhavens.

BE
RICH
TEN
101

Voorjaar 2017

15

Het wad te voet

Als we droogvallen, gaan we onvermijdelijk ook "het wad op". We genieten eerst stil in de kuip van de vogels die hun eten bij elkaar scharrelen rondom onze boot, en als ze weg zijn (Erecode!), stappen we overboord voor een stevige wandeling. Het liefst vallen we droog op een mooi stuk zand. Heerlijk is het, dat wandelen op de zeebodem. Om in de leegte toch iets te hebben om naar toe te lopen, kiezen we een vrij willekeurig doel: een geul, een baken. Niet naar een andere boot natuurlijk. Toch ben ik niet zo'n wadloper. Dat gemartel met wegzakken tot je knieën in de bagger is me veel te vermoeiend. Een wadlooptocht, van bijvoorbeeld Holwerd naar Ameland, heb ik nog nooit gemaakt. Dus een boek over wadlopen, is dat wel wat voor mij? Wat heeft het een wadvaarder te zeggen?

Foto's

Allereerst natuurlijk de foto's. Mooie beelden die je in de winter, als de boot nog lang niet in het water ligt, alvast

meenemen naar het Wad. Alleen de geluiden moet je er nog bij denken. Foto's van veenpakketten, van het slik, van geulen, van schelpen en van vogels. Enkele foto's genomen vanuit heel laag perspectief – dat heeft de fotograaf vast een smerig T-shirt gekost – trokken mijn aandacht. Zeekraal als levensgrote cactussen, lamsoor als enorme paarsbloeiende struiken op de Afrikaanse savanne. Wel erg jammer dat de middennaad van het boek regelmatig dwars door de foto's loopt, of dat er hier en daar een gekleurd blokje over de foto's heen is geplaatst.

Het boek bevat uiteraard veel foto's van groepjes wadlopers, veelal op de rug gezien. De fotograaf volgt de tocht van een wadloper. In het begin heeft nog niemand vieze voeten, dat komt later. De wadloper gaat de dijk over, de kwelders door, langs de landaanwinningsswerken, door het slik, en dan over het wad. Hij ziet vaarwegmarkeringen en bakens. Hij staat in de stiltecirkel, iedereen met de rug naar elkaar toe, om goed naar het Wad te kunnen luisteren. Hij komt tenslotte aan bij het eindpunt: het eiland.

Basisinformatie

Het boek geeft basisinformatie over het getij en het landschap van het Wad. De teksten zijn kort en luchtig, en verlopen hier en daar wat stroef. De tekst blijft vrij algemeen. Bij enkele beweringen had ik vraagtekens. Getijstromen voeren meer voedsel aan dan af (waar komt dat

voedsel dan vandaan?), de Wadden zijn een gebied met een eigen getij (wat is dat, een eigen getij?). Meer toelichting had ik prettig gevonden.

Ook de historie van het wadlopen komt aan bod. Al zullen wel mensen eerder tochten hebben gemaakt, de recreatieve vorm kwam op in de jaren zestig en zeventig. Nu mag je alleen met een vergunning het Wad op. Ook de tocht van Texel naar Vlieland in 1963 en de herhaling na vijftig jaar komen aan bod. Er worden wat namen genoemd van mensen die mee hebben gelopen, maar ook hier geen uitdieping van het onderwerp.

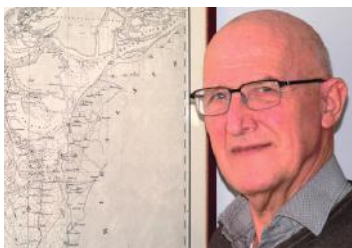
De bladzijden hebben geen nummers. En al moet een wadloper volgens de tekst – overigens net als een Wadvaarder – altijd tijd, kaart en kompas bij zich hebben, vond ik dit een prettig detail. Het past bij mijn beleving van het Wad: weg van de bezigheden thuis, even los van alles, een ander gevoel van tijd en ruimte.

Kortom een aardig kijkboek over de Wadden. Het perspectief van de wadloper is anders dan dat van de Wadvaarder. De veenpakketten liggen meestal dicht bij de kant, die heb ik nog nooit zo gezien. Vaak loop je met een groep. Omgekeerd ziet een Wadvaarder meer vogels en vooral zeehonden. Toch blijkt dat de wereld van de wadloper overeenkomsten heeft met die van de Wadvaarder.

Foto: Henk Postma

Wadvaren zonder veel rekenwerk

Door het Schuitengat bij Terschelling

NAP en LAT. Onze nautische kaarten zijn in LAT. Maar de toren spreekt over NAP. Tijd om een einde te maken aan de verwarring. Zo ontstaat wadvaren zonder veel rekenwerk. Ditmaal gaan we door het weer veilige Schuitengat en komen zo snel bij Terschelling.

We gaan op weg

Alvorens we over het Schuitengat bij Terschelling proberen te varen, vragen we aan de Brandaris een waterstandje. We horen: "Het is NAP -20cm." En de vraag is nu: staat er genoeg water voor onze boot met 1,50m diepgang? Maar ja, die waterstand is in NAP en niet in LAT zoals ik gewend ben. Voor dat we gaan kijken hoe je dit eenvoudig uitreken, kijken we eerst maar eens naar een opgave uit een ander "domein".

Mijn Amerikaanse vrienden John en Bill hebben elk een goede baan. John verdient \$5.000 per maand en Bill verdient \$4.000 per maand. Wie van hen verdient er nu het meest? Nu is dat een lastige vraag voor mij, want ik denk

toevallig in euro's en niet in dollars. Ik ga dus die beide bedragen eerst even omrekenen naar euro's. Dan begrijp ik het een en ander iets beter. Want denken in euro's en in dollars tegelijk, dat is toch wel lastig. En dat omrekenen moet met een wisselkoers die ook nog verandert per dag. En dat is vooral een probleem, omdat Bill halverwege de maand betaald krijgt en John aan het eind van de maand.

Wie bovenstaande opgave een grappige en adequate parallel vindt met LAT en NAP, die hoeft eigenlijk niet verder te lezen. Die heeft het allang begrepen. Immers als je gewoon dollars met dollars vergelijkt, dan hoef je de wisselkoers niet te weten. Net zo, als je de diepgang van je boot en de waterdiepte (graag meer dan de diepgang!) met elkaar wil vergelijken, maakt het niets uit of je dat in Angström, vaders of centimeters doet, of in NAP of LAT. Als er meer water uit je berekening komt dan de diepgang van de boot, dan kun je varen. En of een dollar nu meer of minder waard is dan een euro doet daarbij niet meer ter zake.

Aanpak met LAT

Maar nu even weer ter zake. In de dieptestaat zien we dat het Schuitengat 9dm is bij LAT. Tja, en de Brandaris had het over NAP. De vergelijking diepte versus waterstand is dus moeilijk te maken. Nu zijn er twee wegen: ofwel we rekenen in LAT (en rekenen de NAP waarde even om naar LAT) ofwel we vergelijken in NAP. We moeten dus appels met appels vergelijken. De LAT-berekening is niet moeilijk. Het LAT-NAP-verschil ter plekke is 148cm. Dus de waterstand NAP-20cm die de Brandaris opgaf wordt in LAT: $148+20\text{cm} = 168\text{cm}$. Of nee: het is $148-20\text{cm}$. Dat is 122cm . Dus dat is te weinig. Of was het toch 168cm , dan staat er dus voldoen? Oef! Nee, wacht even, het moet zijn: de diepte bij LAT (9dm) plus die 122cm ; dat is dus

212cm . Als ik het goed heb, dan moeten we er dus prima overheen kunnen. Wat een verwarring!

Aanpak met NAP

De aanpak met NAP daarentegen is nauwelijks nog een "berekening" te noemen. In de Wadvaardersdieptestaat namelijk staat ook de diepte bij NAP: 23dm bij NAP. Met een waterstand van NAP-20cm is de diepte op dit moment dus ietsje minder, namelijk 21dm . En inderdaad, dan kunnen we met onze 150cm diepgang er dus gemakkelijk overheen. Zelfs als je helemaal niet gewend bent om in NAP te rekenen, dan nog is die vergelijking van diepte in NAP met de waterstand in NAP niet moeilijker dan die salarisvergelijking in dollars uit de anekdote. Zelfs al heb je geen idee wat NAP eigenlijk is, en zelfs al wil je dat niet eens weten!

Wadvaardersdieptestaat

Maar waar vindt u nu die Wadvaardersdieptestaat? Heel eenvoudig. Deze staat op de website van Nautin. U kunt deze vinden via wadvaarders.nl, maar natuurlijk ook rechtstreeks naar nautin.nl. Daar klikt u op "Getij" en vervolgens op "Dieptestaat Wadden". Beschikbaar voor leden en niet-leden. Te downloaden als een A4tje in pdf of excel. Kijk, dat hebben we goed voor elkaar.

Conclusie

De conclusie is eigenlijk: zorg dat je de adequate informatie bij de hand hebt. Als je weet dat de waterstanden in NAP worden doorgegeven, zorg dan dat je een dieptestaat hebt die ook NAP vermeldt. De torens op de Wadden hebben het bij waterstandjes altijd over NAP. Dus nemen we een printje mee van onze Wadvaardersdieptestaat. Het leven wordt dan een stuk eenvoudiger.

**BE
RICH
TEN
101**

Voorjaar 2017

17

Evenwichtig natuurbeheer zeehonden én Wadvaarders

BE
RICHTEN
101

Voorjaar 2017

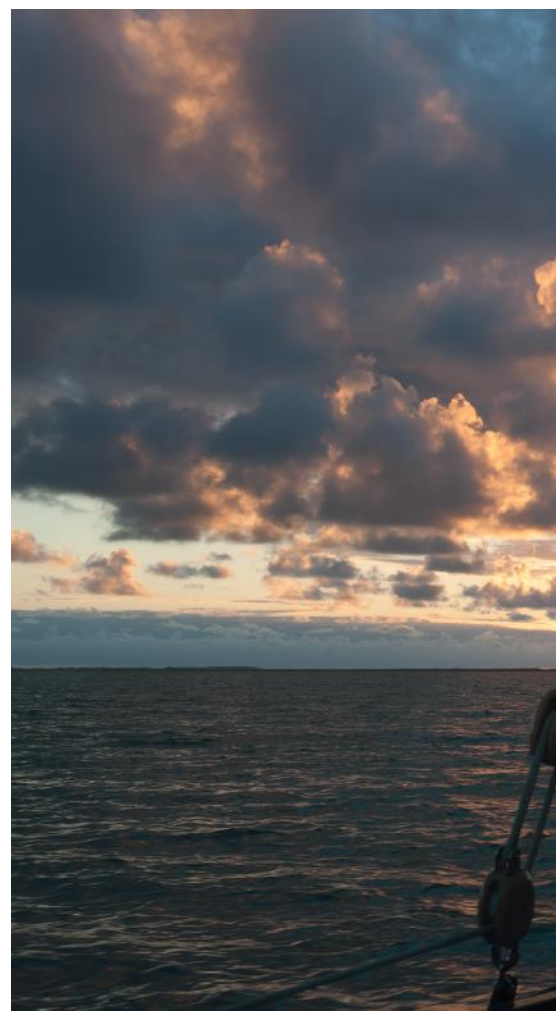
18

Op zoek naar meer evenwicht tussen natuurbelangen en natuurbeleving pleitte een werkgroep van de Vereniging Wadvaarders onder leiding van Maarten Snel er voor om binnen een achttal artikel 20-gebieden langs bestaande vaarwaters doorvaart mogelijk te maken tussen drie uur voor hoogwater en tot drie uur na hoogwater. Wadvaarders Berichten besteedde uitgebreid aandacht aan het Mosselgat in het Westwad. Ook de noordrand van de Zuid Oost Lauwers is zo'n vaarwater. Het bestuur van de Wadvaarders heeft deze aanbeveling overgenomen en gaat dit inbrengen in de discussie over het belang van de recreatievaart. Wadvaarders-bestuurder Jan Röben gaat dieper in op deze opstelling, met als startpunt: afsluiten wat moet en doorlaten wat kan. Slimme regelgeving, en dat is zo'n doorvaart, vergroot het draagvlak voor duurzaam beheer van de Waddenzee.

Beschermen waar het moet, beleven waar het kan

Op onze Wadvaardersdag in januari in Harlingen hadden we een levendige discussie over hoe wij, als leden van de vereniging Wadvaarders, aankijken tegen het gewenste evenwicht tussen natuurbescherming en natuurbeleving. Uit ons motto "vrij én verantwoord varen op de Wadden" spreekt duidelijk dat de vrijheid ons lief is, maar ook dat we ons bewust zijn van de verplichting om de natuur te beschermen. Was het niet voor ons zelf, dan wel voor de komende generaties, die ook "ons" unieke werelderfgoed moeten kunnen beleven. Evenwicht tussen natuurbescherming en natuurbeleving duidt op verschillende belangen en dat betekent ook dat vaststellen hoe dat evenwicht er uit moet zien een gemeenschappelijke taak is. Lang gingen natuurbeschermers zoals de Waddenvereniging, Staatsbosbeheer, Vogelbescherming, Natuurmonumenten aan de ene kant en natuurgebruikers als de Wadvaarders, wadlopers, de chartervaart en de visserij uit van tegengestelde belangen. Veel overleg was er niet en de overheden wezen vooral naar de Europese verplichtingen uit onder andere habitat richtlijnen, Natura 2000 en de Unesco status van het werelderfgoed. En kozen dus vooral voor bescherming. Dat is aan het veranderen.

Natuurorganisaties en overheden zijn zich er meer van bewust geworden dat natuurbescherming zonder draagvlak niet goed werkt. En voor draagvlak is

toegankelijkheid en natuurbeleving onmisbaar. Zo zijn we op elkaar aangewezen. Met de uitdaging om gezamenlijk dat evenwicht tussen natuurbescherming en -beleving te vinden. Met als uitgangspunt: beschermen waar het moet, beleven waar het kan. In een dynamische omgeving als het Wad vergt dat slimme regelgeving, die meegaat met het veranderlijke van de natuur. En daar

eer: ruimte voor vogels, ders

3 uur vóór, 3 uur ná...

BE
RICH
TEN
101

Voorjaar 2017

19

hebben wij als Wadvaarders bruikbare ideeën over.

Boegbeelden

Natuur is een begrip, dat je gemakkelijk zó breed kunt formuleren, dat je voor de bescherming er van niet weet waar te beginnen, en vooral ook: waar op te houden. Iedereen associeert de Wadden met vogels en zeehonden. Veel beleid is dan ook gericht op het in stand houden

van deze twee boegbeelden. Laten we eens iets preciezer kijken. Welke factoren maken nu echt het verschil voor de instandhouding van beiden? Dan gaat het vooral om voedsel en om veiligheid. Wat dit betreft zijn de dieren net mensen. Om de Waddenzee voldoende voedsel (vis, garnalen, kokkels, wormen e.d.) te laten produceren moet je vooral enkele dingen niet doen: niet vervuilen, niet overbevissen en de bodem niet verstoren.

Dan levert de Waddenzee echt wat vogels en zeehonden nodig hebben. Wat de veiligheid betreft: hier gaat het natuurlijk vooral om de rust. De rust om te paren, te broeden, te werpen, te zogen en te voeden.

Wat betekent dit voor Wadvaarders

Wadvaarders, maar natuurlijk geldt dit in zijn algemeenheid voor de hele recreatievaart op de Wadden, hebben weinig invloed op de voedselvoorziening. We vangen misschien zo nu en dan een visje en we zijn ook niet vies van een bordje kokkels of mosselen, maar we spelen geen rol van betekenis in waterkwaliteit of visserij. Aan de veiligheid kunnen we daarentegen wel degelijk bijdragen. Door waar en wanneer nodig vogels en zeehonden de rust te bieden die ze nodig hebben. Om te paren, te broeden, te werpen, te zogen en te voeden. Er zijn twee wegen naar die rust: bordjes met "verboden toegang" en de Erecode.

Verboden Toegang

De Nederlandse wet geeft het "bevoegd gezag" de mogelijkheid om specifiek voor vogels en zeehonden bepaalde gebieden af te sluiten, de bekende artikel 20-gebieden, genoemd naar artikel 20 uit de oorspronkelijke Natuurbeschermingswet. Sommige cruciale gebieden worden permanent afgesloten, zoals Griend, de noordkant van het Rif bij het Westgat van Ameland en het Rottum gebied zelfs helemaal. De meeste artikel 20-gebieden worden

Zomerstand: maximum aan afsluitingen

alleen tijdelijk afgesloten, gedurende de kwetsbare periode voor vogels of zeehonden, ruwweg tussen maart en september. Inderdaad: tijdens een groot gedeelte van het vaarseizoen.

De kaartjes laten zien hoe vanaf maart ieder jaar geleidelijk meer gebieden op slot gaan (boven), met de meeste afsluitingen in juli, om dan vervolgens weer terug te keren naar de winterstand met weinig afsluitingen (onder).

De leidraad op basis waarvan de kritische gebieden worden bepaald levert in het najaar de afsluitingen voor het volgende seizoen op. Op tijd om bijvoorbeeld in de nieuwe 1811- en 1812-kaarten te worden verwerkt.

Afsluiten wat moet, doorlaten wat kan

Natuurlijk luisteren de vogels en zeehonden niet naar het "bevoegd gezag" en daardoor is het mogelijk dat de keuze niet optimaal uitpakt. Soms kunnen bepaalde gebieden eerder "vrij" worden gegeven dan voorzien en andere zouden bij nader inzien toch afgesloten moeten worden, omdat daar bijvoorbeeld een kolonie sterns is neergestreken.

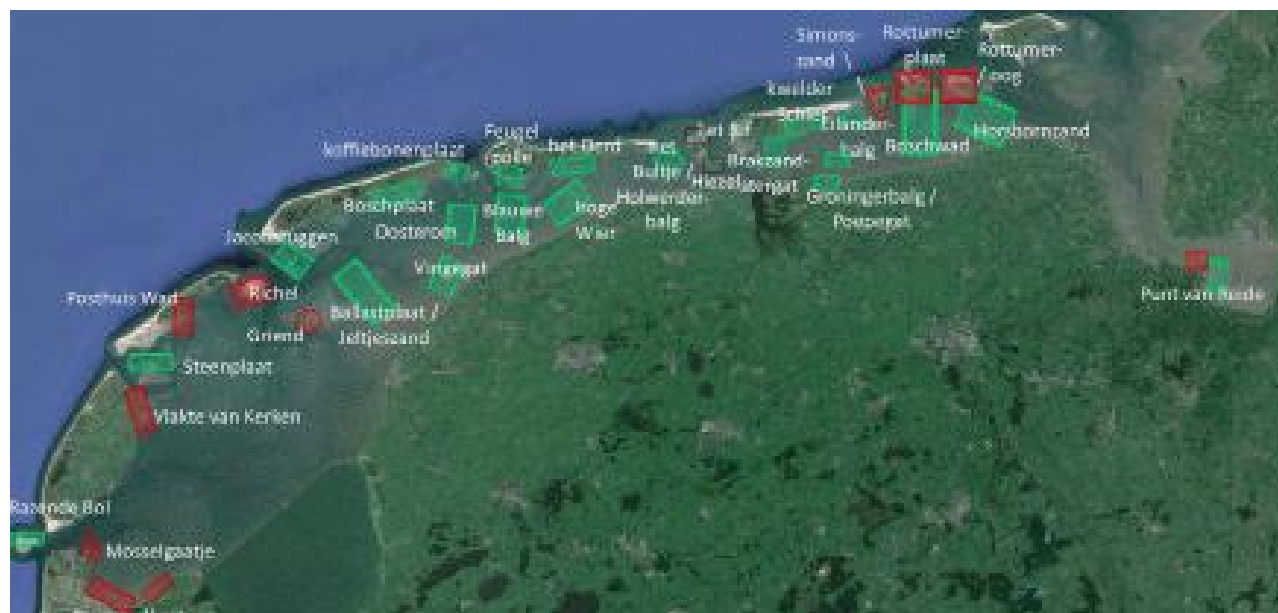
Wat wij willen is: afsluiten wat moet, openstellen wat kan, aansluitend bij de realiteit. Dit vergt dus slim reguleren, of met andere woorden "dynamisch zoneren". Wadvaarders is een van de Founding Fathers van Nautin, een

fantastisch platform om Wadvaarders correct te informeren over de laatste aanpassingen!

Maar ook: doorvaart drie uur voor tot drie uur na hoogwater

Een andere vorm van slim reguleren is het bieden van doorvaartmogelijkheden door bestaand vaarwater dat door artikel 20-gebieden loopt, rond hoog water en dan zonder ankeren of droogvallen. Waarom is dat het overwegen meer dan waard? Rond hoog water zijn ondiepe of bij laagwater droogvallende platen niet bijster interessant voor vogels en zeehonden. Ze kunnen er dan niet rusten of foerageren. Incidentele vaartuigen zullen dan ook zonder

Winterstand: veel afsluitingen zijn opgeheven vanaf november

aanwijsbare verstoringen dergelijke routes kunnen gebruiken, met voor de vaarrecreatie interessante voordelen: geen tijdrovende omwegen, waardoor meer bestemmingen binnen bereik komen en – vooral voor de veiligheid niet onbelangrijk – geen risicovollere omwegen, bijvoorbeeld noordelijk van de afgesloten gebieden door de zeegaten. Het zijn immers niet voor niets bestaande (historische) vaarwaters!

Voor het oostelijke Wad wordt met vrije doorvaart waar dat kan een bereikbaarder en veiliger vaargebied. Wadvaarders gaan dit thema met natuurorganisaties en overheden aankaarten en zullen met plezier meewerken aan onderzoeken en pilots om deze verdergaande dynamisering te ondersteunen.

Erecode

Artikel 20 is natuurlijk een sterk beleidsinstrument om in kwetsbare periodes op kwetsbare plaatsen rust af te dwingen. Wadvaarders zijn bij uitstek natuurliefhebbers. Met 'n boot. Ons is het Wad even lief als voor de natuurbeschermers en daarom is onze vereniging een belangrijke initiatiefnemer geweest voor de Erecode. Want de wet is mooi, maar goed gedrag is beter. In presentaties vanuit onze vereniging, bijvoorbeeld op Boot Holland waar honderden bezoekers onze stand aandoen, benadrukken wij het belang van de Erecode.

Verantwoord varen gaat niet alleen over goed zeemanschap, maar ook over zorgvuldig omgaan met de natuur.

Evenwicht Natuur en Wadvaren: doorvaart rond hoogwater in afgesloten vaarwater

De Vereniging Wadvaarders maakt zich sterk voor vrije en verantwoorde recreatievaart op de Wadden: met goed zeemanschap, respect voor de Erecode, in evenwicht met de natuur en zonder onnodige beperkingen. Dynamische zonering en waar mogelijk vrije doorvaart tussen 3 uur vóór en ná hoogwater helpen dat evenwicht te verzekeren. En daarmee een ondubbelzinnig draagvlak vanuit de vaarrecreatie voor duurzaam beheer van onze Wadden.

**BE
RICH
TEN
101**

Voorjaar 2017

21

ONS JAARLIJKSE DROOGVALWEEKEND DIT JAAR OP 5 & 6 MEI 2017

aanmelden kan via info@tornado-sailing.nl of
voor meer informatie www.tornado-sailing.nl

DELPHIAYACHTS.EU

DELPHIA-GROUP.COM

Tornado Sailing Makkum B.V.
De Stienplaat 5a
NL-8754 HE MAKKUM
THE NETHERLANDS

T: +31 (0)515-559260
T: +31 (0)515-559222

Het meten van uw Waddenbeleving

Momenteel voert het Monitoring Consortium (MOCO) een programma (2016-2018) uit om de vaarrecreatie in de Waddenzee te “monitoren”. Marjan Vroom is als deskundige namens de vaarrecreatie teamlid van deze groep. U bereikt haar via m.vroom.c@planet.nl.

**BE
RICH
TEN
101**

Voorjaar 2017

22

Veel data in 2017

Vorig jaar hebben we voor het eerst kunnen stoeien met enkele nieuwe onderdelen in het monitoringprogramma, zoals de radarbeelden en het meten van de beleving. Dat laatste is nieuw in de monitoring, want we denken dat een zinvol beleid omtrent vaarrecreatie betekent dat ook in beeld moet zijn wat die vaarrecreant precies zoekt in de Waddenzee. We denken dat de vaarrecreatie er een groot belang bij heeft, dat dit onderdeel goed uit de verf gaat komen. Dit jaar willen we heel veel data verzamelen, zodat we in 2018 tot een gedegen conclusie kunnen komen. Voor een paar onderdelen doen we daarbij een beroep op de vaarrecreanten zelf. Dus op u.

Beleving van Wadvaarders meten: greenmapper.org en de app Greentracker

Greenmapper.org is de website die de beleving van de vaarrecreant meet: “online verbonden met uw favoriete natuur”. Na de registratie geeft u op vier niveaus uw favoriete natuur aan: vlak bij huis, in de regio, in Nederland en wereldwijd. Over elke plek geeft u aan welke activiteit u daar doet en waarom u het aantrekkelijk vindt. Vorig jaar hebben zich 59 vaarrecreanten bij Greenmapper aangemeld. Meer dan de helft markeerde als mooiste plek in Nederland een Waddeneiland. Dus niet een mooie droogvalplek of een mooie zeilroute. Door meer data binnen te krijgen en de motivatie te analyseren willen we hier volgend jaar iets over kunnen zeggen.

Daarnaast is er de app “Greentracker” voor op uw telefoon. Deze zomer hopen we met deze app ook veel gegevens te krijgen over gezeilde routes. Deze app voor de Android-smartphone (eenvoudig via Play Store te installeren) legt uw dagtocht vast. U kunt de hoogtepunten markeren door een foto te maken, een tekst te schrijven of een tekst in te spreken.

Radar en luchtfoto's

Ook het gebruik van radargegevens van schepen is nieuw voor de monitoring van de vaarrecreatie. Om te verifiëren hoeveel deze radar kan zien van de activiteiten op de Waddenzee hebben we op 14 augustus 2016 een aantal luchtfoto's laten maken rond laagwater. Die middag lagen er

volgens de luchtfoto's vier schepen droog bij de oostpunt van Schiermonnikoog. Op het kaartbeeld van de AIS was niets te zien. Kennelijk hadden deze schepen geen AIS of ze hadden deze niet aan staan. Op zich niet zo gek. Op het radarbeeld zien we veel meer dan alleen de posities van de schepen. Bijvoorbeeld ook de betonning en mensen die over het Wad lopen. Helaas zijn die radarbestanden enorm groot en vragen ze veel bewerkingen. Onderzoekers van de Universiteit Groningen zijn hier nog mee bezig.

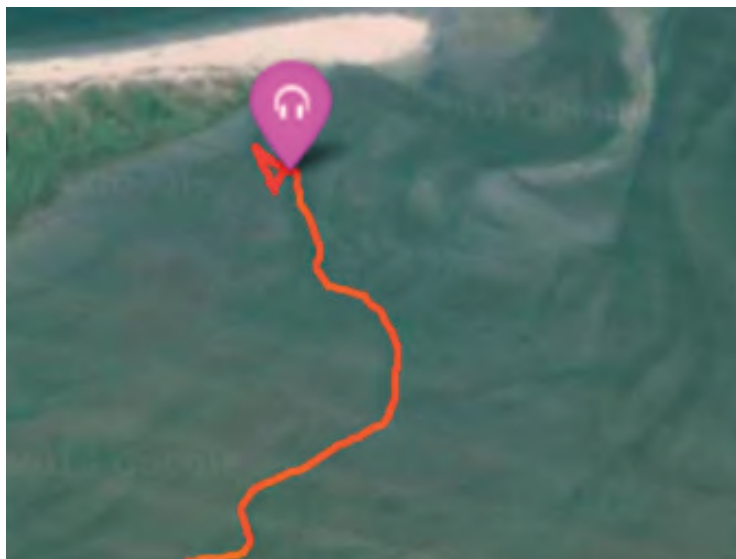
Wilt u vogels, zeehonden en scheepsbewegingen registreren?

Een ander programma is genaamd Oog voor het Wad. Hierbij worden zowel de vogels als zeehonden geregistreerd evenals de effecten van de recreatievaart op de natuur. Deze monitoring wordt nu door (semi-) professionals uitgevoerd, zoals de WaddenUnit, de Wadwachten van de Engelsmanplaat en de Richel, vrijwilligers van SOVON, veldwerkers van Staatsbosbeheer, It Fryske Gea, Noordhollands Landschap en Natuurmonumenten. Al deze organisaties monitoren vaste gebieden en we moeten daarom constateren dat grote delen

van de Waddenzee hier buiten vallen. Daarom vragen we ook de vaarrecreanten om deel te nemen aan Oog voor het Wad. Wij zien vanaf onze scheepjes minder dan de tellers met grote kijkers en hoge posities, maar we komen op plekken waar anderen niet kunnen komen. Het betekent dat u een halfuur aaneengesloten tijdens droogvallen of varen alle vogels, zeehonden en scheepsbewegingen registreert. U kunt dit invullen op formulieren en kaarten, die u in oktober stuurt aan het MOCO. Wij zorgen dan voor de digitale verwerking. Door mij een mailtje te sturen krijgt u alle informatie voor het deelnemen aan Oog voor het Wad, formulieren en kaarten toegestuurd. We hopen dat veel Wadvaarders deze zomer een paar uurtjes willen investeren in de monitoring door mee te doen aan de meting van de beleving en/of Oog voor het Wad.

Foto's: Marjan Vroom, Pieter Asselbergs

Voorbeeld van een vaarroute vastgelegd met de app Greenmapper

Greenmapper

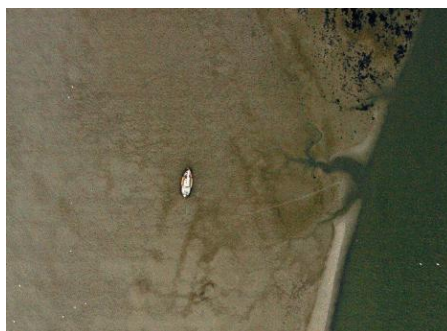
BE
RICH
TEN
101

Voorjaar 2017

23

Gratis luchtfoto van uw schip

Marjan Vroom en het MOCO zijn in het bezit van heel veel luchtfoto's van schepen die 14 augustus 2016 op het Wad waren drooggefallen en die rond laagwater door de geulen voeren. Als u denkt dat uw schip daar ook bij is, kunt u een mail aan Marjan Vroom sturen met een indicatie van de positie en het type schip. Dan zoekt zij de foto op en zij kan deze kosteloos aan u mailen. De foto's zijn van grote hoogte genomen en zijn ingezoomd niet zo scherp.

Luchtfoto van een droogvallend jacht bij laagwater en, wegvarend, bij hoogwater

Wadzeilen zonder motor

BE
RICH
TEN
101

Voorjaar 2017

24

Wat we vroeger gewoon zeilen noemden, heet tegenwoordig "Natuurlijk varen". Varen in een zeilboot zonder motor. Wie met de startknop van de diesel is opgegroeid, zal het misschien niet zoveel zeggen. Maar ben je ooit gegrepen door het pure zeilen, dan is het iets dat je niet meer kwijtraakt. Om ergens te komen dankzij je vaardigheden en inventiviteit. Dat is nog wel wat anders dan pruttelen en sturen.

Begin vaarseizoen: gaat de motor er op of niet

Natuurlijk varen op de Waddenzee

In het nieuwe seizoen sloop langzaam dat "natuurlijk varen" er bij mij weer in. En dat kwam echt niet alleen door het herlezen van de avonturen van Hans Vandersmissen. Het begon met ankeren. Ankeren doe je niet op de motor. Je kiest je plek, legt het zeilschip stil en daar gaat ie. Zeil ik alleen, dan leg ik hem bij, wacht tot een logstand nul en loop rustig naar het voordek. Ankertje langzaam naar de bodem, ruim ketting erbij. Dan fok (die bak stond) los, roer met touwtjes in het midden en deinzen door het grootzeil wat tegen de wind te duwen. Ankerop is nog eenvoudiger. Grootzeil omhoog en roer weer in de midscheeps. Dan kies ik een boegzijde om over weg te varen. Over die kant hijs ik het anker op dek. Meestal is de Krokfors (1500 kg) zo gracieus en gewillig om dan meteen weg te zeilen. Kan ik ook nog eens rustig het anker opbergen en naar de kuip slenteren. Al wegzeilend kan dan de leuvertjesfok erbij.

Op zeil afremmen

Wat ons soort mensen bindt is: aanzetten van je hulpmotor tot het allerlaatste uitstellen. Je dan eventjes de verliezer voelen omdat hij toch aan moest. Je mompelt: "ja, hallo, zó kan iedereen het." Bij havens, zeehaven-aanlopen of sluizen automatisch even bedenken hoe je de manoeuvres op zeil zou doen. Je wilt de uitdaging aan met water, met de golfjes, de luwten en de wind. Want daar draait het immers om bij zeilen. Vanuit mijn box wist ik bij westelijke winden het motoren meestal te beperken tot zo'n honderd meter. Zou ik met een vast maatje zeilen, dus niet alleen, dan hadden we allang een routine om alles op zeil te doen (als de havenmeester niet keek). Op zeil terug de box in is vaak nog makkelijker. Wel nog wat meer oefenen met remmen om de paal, het aloude ambacht van gebruik maken van de remmingwerken. Je kunt het solo doen, maar met een zeilmaat is het veel makkelijker en kun je harder aankomen.

Oer-Hollands: remmingwerken

Een beetje wadzeiler zou bij Stevin- of Lorenzsluis moeten kunnen remmen aan de remmingwerken. Zou je denken. Immers: splinternieuwe bruggen en sluizen worden in ons land nog steeds voorzien van remmingwerken en dukdalven. Een oer-Hollands ding. Maar afremmen op remmingwerken zit helemaal niet meer in moderne vaartrainingen! Nee, die remmingwerken zijn steeds vaker van staal in plaats van hout. Niet alleen bedoeld om op af te remmen. Bedoeld vooral om de klap op te vangen als een binnenvaarder tegen de kant

Jasper tevergeefs op zoek naar brandstof bij De Cocksdorp

aan ramt! Remmingwerken beschermen tegenwoordig de zeesluis voor uw boot. In plaats van dat ze onze boot voor de sluis beschermen. Als "natuurlijke zeiler" gruwen we van zo'n ontwikkeling.

Natuurlijk droogvallen

Neem dan droogvallen. De Krokfors is gewillig, maar geef hem een zachte landing. Omdat het Westwad van hard zand is, komt daar wat extra zeilvaardigheid bij kijken om snelheid te minderen. Want vastvaren vanaf twee knoop snelheid of meer maakt het jachtje bokkig en het beslag kwetsbaar. Hier zijn de Oostvaarders in het voordeel met hun diepe prut. Met wat meer wind doe ik de fok eerst omlaag, bij weinig wind juist het grootzeil. Wel leg ik vanuit een bijlig altijd het anker klaar, hoewel dat bij vastvaren eigenlijk niet eens nodig is. Dan vaar je vast en loop ik meestal door het water een rondje om. Ankertje erin, neusje in de wind, klaar. Vanuit de droogvalplek wegvaren is een eenvoudige manoeuvre "ankerop". Heb je dit alles onder de knie, dan kan je het "natuurlijk wadvaren" makkelijk aan. Hoewel, we hebben ook nog de wantijen.

Natuurlijk varen over een wantij

Nu is het aardige van de Waddenzee dat als er geen wind is, je kunt meedrijven dankzij de stroming. Dus daarmee zijn we snel klaar. Is de stroming echter de verkeerde kant op, moet je maar even wachten, ankeren. Dat merkte ik toen we tevergeefs benzine hadden gezocht in De Cocksdorp. Diep in mijn hart was ik blij dat het tankstation veel te ver lopen was en we dus op onze zeilen moesten vertrouwen.

De Krokfors voer prima af van ons favoriete strandje langs het Robbengat. Het plekje is een van die mooie geheimpjes van het Westwad. Met stroom in de rug was het op zeil naar het wantij (VC-baken) snel gedaan, sneller dan ik had verwacht. Dus toen de westenwind er uitpiepte, bleek het nog niet helemaal hoogwater. De Krokfors maakte duidelijk dat de stroom sterker was geworden dan de wind. Net voorbij dat baken bleef de staak nu toch wel lang naast ons aan stuurboord: zeilend stilliggen op een wantij, dat was niet de bedoeling.

"Pats!", kreeg ik een tik van Jasper. Hij had mijn hand opgemerkt, langzaam richting aantrekkoordje. "Afblijven jij, jij wilde toch natuurlijk zeilen!?" Ik zette wat koffie en staarde naar het water. Van een ruime diepgang begon de zee te verdampen naar minder. "Ja, nou?", zei mijn maatje verwachtingsvol. "Okay", mompelde ik: T-shirt uit klom ik over de zwemtrap het water in en landde met waterschoentjes op de bodem, water tot

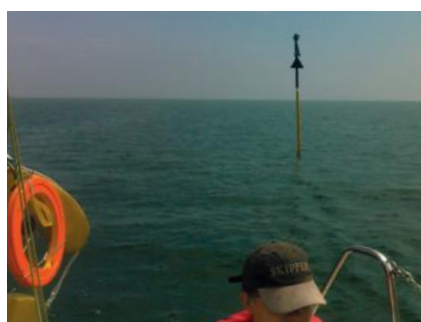
aan mijn schouders. Duwen. Jasper nam het roer en grijsde vanuit zijn superieure standpunt: "kom op Paulus, je kan het!" Ik bleef mijn voorbeeldfunctie als vader indachtig en wist het jachtje te verwijderen van het wantij. Logisch dat de diepte zou afnemen, nu de ebstroom duidelijk zichtbaar was geworden. Sjokkend begon ik een beetje te puffen, maar terwijl ik gokte op minder water, steeg de waterlijn mij over de schouders steeds vaker richting mond en zelfs neus! "Verdraaid, het ebt weliswaar, maar ik duw richting dieper water! Zullen we niet...?" "Nee-nee", draaide Jasper met zijn hoofd van links naar rechts en terug.

Uitgeput en half verdrongen klom ik vijf minuten later in de kuip, de snelheid ging er weer uit tot logstand nul. We zagen in de verte de visstokken tegenover Oosterend, maar dichterbij komen, ho maar. Ik werd een beetje knorrig. Wat we ook deden, de stroom nam ons nauwelijks mee.

Alternatief voortbewegen

Vaak had ik van die motor af gewild. Had ik nu maar, zoals Joshua Slocum, op de spiegel een dol gemonteerd zodat ik kon wrikken! Onwillekeurig droomde ik even weg naar mijn zeeverkennerstijd bij Scouting Lourdes. We gingen op voor het insigne "roeien" en "wrikken". En ook al ontaardde wrikken met mijn Mokumse lievertjes in een natte boel en afkeurende

De VC-baak tussen Robbengat en Scheer

schippersblik, je kon je zo toch maar mooi voortbewegen. En dan jagen. We namen meestal de jongste maat! Langzaam draaide ik mij om naar mijn zoon Jasper.

Een paar minuten later droeg *hij* waterschoenen en zag ik zijn achterhoofd boven de waterlijn terwijl hij aan een lange lijn de boeg voort sjoerde. Nu zat ik aan het roer, helemaal in mijn kracht, zoals destijds als kwartiermeester bij de zeeverkenners. Zoals ik mij toen in onze Lelievlet "Kon-tiki" eens lekker uitstreckte, aaide ik nu in onze Krokfors liefdevol ons ópk-tje.

**BE
RICH
TEN
101**

Voorjaar 2017

26

Een vaarplan realiseren

We zouden die avond rond 22.00u thuis komen wegens verplichtingen de volgende dag. Het was nu 12.00u en we hadden de baak Oosterend eindelijk dwars. Nog vier uur ebstroom te gaan. Er zat weer wat beweging in, een halve mijl per uur. Daarom mocht Jasper weer aan boord. Met het log op nul dreven we met de stroom mee. Toen er een zacht geeuwtje kwam opzetten, kregen we weer stuurvaart. Rond 15.30u gooide ik het anker uit op het Balgzand om de vloed af te wachten. En die kwam. Maar de wind draaide zodat het over de Wierbalg (met ietsje meer stroom) laveren werd. Bewogen wij nu of waren die kopjes van die zeehonden? Spottend keek eentje mij aan en stak zijn vlerk omhoog. "16.00uur" zei mijn boordklok. 17.00uur. 18.00uur. En nog geen enkel zicht op de inloop in het vaarwater Den Oever. Als zeeverkenner zou ik met lijn de boot al zwemmend gaan trekken. Of met ankerwerpen ons voort bewegen. De vaarboom gebruiken misschien. En toen gebeurde er iets gek.

Er gebeurt iets gek

Ieder jaar stelde ik het motoronderhoud tot het laatst uit in de hoop dat hij het midden op het Wad zou laten afweten. Meerdere malen ook ging ik wel erg laat brandstof tanken, liefst pas als er nog maar een bodempje over was. Maar nu deed ik de bakskist open. Jasper tilde het tankje op en toonde

dat deze vederlicht was geworden. Ik schudde en er klotste iets. "Kom op Jas, aan die motor, wij hebben nog meer te doen." Met één ruk liep ons grasmaaiertje en de Krokfors rook opeens de stal. Ik werd een ander mens. De zeilen omlaag, de stootwilletjes schopklaar op de gangboorden. Opeens wilden we de eerste schutting halen. We kregen haast. Geen gedachten meer om op zeil door draaibrug en sluis te gaan. We kachelden door, zo de kom in. En als eerste verlieten wij de sluiskolk terwijl het licht nog even rood was. Die wegvaar-manoeuvre hadden we al duizend keer gedaan...

Natuurlijk varen "deluxe"

Nadat we eenmaal in de box stuurden, super ontspannen op motortje, hadden we zelfs nog tijd voor een steigerbiertje. "Dat motortje is een goed veiligheidsmiddel", zei ik, "maar we waren er op zeil ook wel gekomen." "Hou nou maar op", zei Jasper, "die nostalgie van jou zijn we nu wel voorbij." Ik gaf toe: "solo op remmingwerken afremmen was ook wel heel lastig." En dat zeilend een sluis in gaan, tsja ... die toch al zenuwachtige jachteigenaren konden knap ongezeilig worden. Ik was om. De Krokfors moest dan maar een "Hans Vandersmissen deluxe" zijn. Alles wel op zeil, riem of jaaglijn. Maar soms, als het niet anders kon, ook maar op motor: mijn "deluxe". Ik zuchtte diep en proostte met Jasper, de blikjes zeilersbier schuimden. "Is er sinds mijn jeugd toch iets veranderd", prevelde ik nog.

**NAZ-Schepen
Harlingen**

www.nazeeuw.nl

info@nazeeuw.nl

0517 430177

0654 318163

Wanderer 40
Droogvallend
Zeegaand

Versterking Wadvaardersbestuur

Een goed bestuur kent doorstroming. En nieuwe bestuursleden. Zo ook het bestuur van onze vereniging. Het bestuur Wadvaarders is dan ook blij dat Rob Leemans het bestuur komt versterken.

Veel bestuursleden zijn in het verleden begonnen mee te draaien met het bestuur, al voordat ze officieel door de ledenvergadering als bestuurslid zijn benoemd. Zo heeft het bestuur op de Wadvaardersdag eind januari 2017 in Harlingen Rob Leemans geïntroduceerd: sinds enkele jaren lid, inmiddels gestopt met fulltime werk en bereid om meer voor onze vereniging te gaan doen.

Rob (1949) begon als stuurman bij Nedlloyd en als marine-officier, maar gooide het roer om. Hij ging medicijnen studeren en specialiseerde zich tot traumachirurg. Hij bleef militair actief als reservist en is regelmatig uitgezonden naar onder andere Irak en Afghanistan. Op onze Wadvaardersdagen hebben inmiddels veel leden Rob ontmoet in zijn workshop over medische calamiteiten aan boord én achter onze stand op Boot Holland in Leeuwarden.

Bestuurssamenstelling

Pieter van Kuppenveld was behoorlijk ziek, maar gelukkig weer bij de laatste vergadering! We zijn Jaap Klanderman dankbaar dat hij in 2017 beschikbaar blijft, belangrijk o.a. voor onze Nederlands-Duits-Deens samenwerkingsverband. En Rob Leemans participeert vanaf nu in de bestuursvergaderingen, vooruitlopend op een formele voordracht aan de leden. We zijn dus op sterkte!

Redactiesamenstelling

Ineke Weber is de redactie komen versterken voor de website en alles wat digitaal is. Als eilander (Vlieland) en Wadvaarder weet zij ook alles van digitale communicatie.

Nienke Nijp schuift aan als redacteur van de Berichten. Zij is communicatieadviseur voor de provincie Fryslân en brengt ruime ervaring mee! Dus wie weet wat zij ons allemaal nog gaat voorschotelen.

Rob Leemans

Rob vaart nog steeds als stuurman op de Eendracht en is voorzitter, en senior-schipper, van de stichting die de blazer TX33 in Makkum in de vaart houdt.

Rob is getrouwd, heeft één volwassen kind, woont in Leeuwarden en heeft gelukkig ook nog tijd om met zijn Noordkaper het Wad te bevaren.

We zijn blij met zijn beschikbaarheid en zijn er zeker van dat de vereniging zal profiteren van zijn ervaring en energie.

Webredacteur Ineke Weber

Redacteur Nienke Nijp, drooggevallen met jongste telg

BE
RICH
TEN
101

Voorjaar 2017

27

Hoe gebruikt een Wadvaarder eigenlijk zijn Wadvaardersvlag?

Over correcte vlagvoering

Zoals voorzitter Kor Wijngaarden in de inleiding meldt hebben we bij dit nummer van de Berichten een Wadvaardersvlag (verenigingsvlag) gevoegd. We zijn een gezonde en groeiende vereniging en willen dat graag ook laten zien, op het water en in de havens!

De meesten weten natuurlijk wel waar die vlag aan boord gevoerd moet worden, maar niet iedereen is daar van op de hoogte. Dat bleek bijvoorbeeld tijdens de afgelopen jaarvergadering uit de discussie of die vlag aan stuurboord of aan bakboord hoort. Daarom wat achtergronden over de plaats van de verenigingsvlag.

Officieel hoort de verenigingsvlag in de top van de (hoogste) mast aan een eigen vlaggenstokje. Maar meestal is daar geen plaats vanwege allerlei apparatuur en antennes. Daarom is het toegestaan om die vlag aan bakboord in het want te voeren, onder de zaling of ter hoogte van de klauw bij een gaffelzeil (dus ongeveer halverwege/tweederde van de masthoogte). Er wordt maar één verenigingsvlag tegelijkertijd gevoerd, ook als men lid is van meer verenigingen.

De verenigingsvlag hoeft 's avonds niet weggehaald te worden zolang het schip in gebruik is. Gaat men na het weekend/vakantie van boord dan wordt die vlag wel gestreken (geeft ook minder slijtage). Voor wie meer wil weten over vlagvoering: Wateralmanak 1 van de ANWB of het boekje Schippers handboek vlaggen van Uitgeverij De Alk en Heijen.

Maak uw e-mail-adres bekend bij de Wadvaarders

Heeft u nog geen e-mailadres aan de Wadvaarders doorgegeven? Doe dat dan nu alsnog. Immers, als Wadvaarder heeft u recht op de aankondigingen van uw vereniging plus de elektronische nieuwsbrief Berichten aan Wadvarenden (BaW). Doe het want de Vereniging communiceert sinds 2016 meer en meer elektronisch. Stuur een simpele mail aan wadvaardersledenadministratie@wadvaarders.nl.

Prijswinnaars Wadvaarderskalender 2017

Jook Nauta, Ciska van Geer en Luc Tanja zijn de prijswinnaars van de nieuwste editie van de Wadvaarderskalender 2017. Zij hebben een volledige kalender thuisgestuurd gekregen.

Een eervolle vermelding verdient Ronald Mors. Door een fout van de kalendercommissie vint u zijn foto's niet meegenomen in de huidige kalendereditie, maar ze zijn beslist de moeite waard. Zijn foto's dingen mee voor de kalender van 2018.

Iedereen bedankt voor het insturen!

Niets gewonnen?

Maak dit vaarseizoen mooie foto's over mensen, wadvaren en natuur, en stuur ze in voor de volgende editie! Dus stuur voor 11 september 2017 uw foto's naar kalender@wadvaarders.nl

Wilt u zelf ook zo'n prachtige kalender voor thuis of aan boord? Kijk hiernaast op de pagina van de Wadvaarderswinkel voor instructies. Tip: print de bladen uit op fotopapier.

Wadvaarderswinkel

Wadvaardersvlaggen

De echte Wadvaarder vaart met de Wadvaardersvlag in top. Nieuwe leden krijgen hun eerste (kleine) vlag gratis.

De vlag is er in twee maten:

Grote vlag (70 x 50 cm) inclusief verzendkosten: € 15,00

Kleine vlag (45 x 35 cm) inclusief verzendkosten: € 12,50

Bij verkoop tijdens vergaderingen e.d. worden de verzendkosten à € 2,50 niet berekend.

Bestellen van een vlag is eenvoudig: maak het juiste bedrag over op IBAN NL74INGB00039913 05 (voor buitenland: BIC = INGBNL2A) t.n.v. Wadvaarders te Groningen onder vermelding van de gewenste vlag. Vergeet deze vermelding niet!

NB. Om de afhandelingskosten enigszins beperkt te houden, wordt niet elke bestelling direct verstuurd. De bestellingen worden verzameld en eens per maand uitgevoerd. Dus even geduld gaarne, na een bestelling.

T-shirts en polo's met Wadvaarderslogo

Deze producten van uitstekende kwaliteit zijn online te bestellen bij Spreadshirt via www.wadvaarders.nl

Bijvoorbeeld zo'n fraai Premium T-shirt met korte of lange mouwen, of een poloshirt, een Hoodie of zelfs een Baby body (leuk om cadeau te geven!), te veel om op te noemen. Allemaal bedrukt met het Wadvaarderslogo. Bestel eenvoudig online!

Bedrukking in geel

Premium T-shirt 15,99   Apparel T-shirt 18,99
Prijzen inclusief bedrukking, exclusief verzendkosten.

Baby body 14,99

Vrouwen T-shirt 15,99

Hoodie 26,99

Wadvaarderskalender

Unieke kalender met prachtige foto's en handige getijde-informatie in één.

Op iedere maand staat een Waddenfoto, gemaakt door een Wadvaarder. Voor iedere dag zijn de hoog- en laagwatertijden met de bijbehorende waterstand ten opzichte van NAP dan wel LAT vermeld. Er zijn twee versies: een met de getijde-informatie voor Harlingen en

een met die informatie voor Lauwersoog. U kunt dus de best bij uw vaargebied passende kalender uitzoeken. Overigens bieden beide versies een omreken tabel om de hoog- en laagwatertijden voor andere Waddenhavens te berekenen.

Kijk op www.wadvaarders.nl om de kant-en-klare pdf's te printen, of doorloop het stappenplan om uw eigen foto's te gebruiken.

BE
RICH
TEN
101

Voorjaar 2017

29

Vereniging voor vrij en verantwoord varen op de Wadden. Opgericht: februari 1990.

**BE
RICHTEN
101**

Voorjaar 2017

30

BESTUUR VERENIGING WADVAARDERS

Kor Wijngaarden, voorzitter
Robbert van der Eijk, secretaris
IJsbrand Dijkstra, penningmeester
Pieter van Kuppenveld, lid
Rob Leemans, inkomend lid
Jan Röben, lid
Jaap Klanderman, lid
e-mail: wadvaardersbestuur@wadvaarders.nl
of postbusadres secretariaat.

SECRETARIAAT EN LEDENADMINISTRATIE

Vereniging Wadvaarders
Postbus 6139, 9702 HC Groningen.

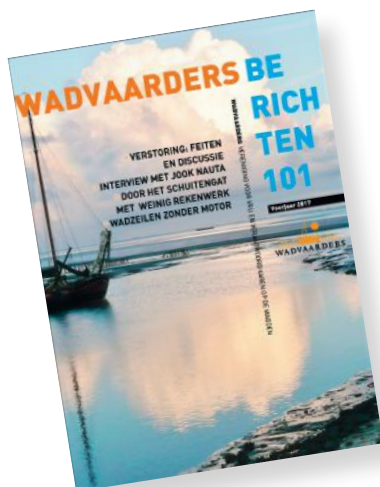
Adreswijzigingen of vragen over de contributie graag via bovenstaande postbus. Overige correspondentie via de postbus of e-mail wadvaardersledenadministratie@wadvaarders.nl of via de website: www.wadvaarders.nl.

CONTRIBUTIE

Minimaal € 28,- per jaar bij automatische overschrijving; bij handmatige overschrijven minimaal € 33,- per jaar.
IBAN: NL74INGB0003991305 ten name van Wadvaarders te Groningen.

INTERNET

Website: www.wadvaarders.nl
E-mail: wadvaardersinfo@wadvaarders.nl
Twitter: @wadvaarders

Jachthaven Ameland.
Foto: Joop Beenen.

COLOFON

Berichten is een uitgave van en voor leden van de Vereniging Wadvaarders en verschijnt tweemaal per jaar (voor- en najaar) in een oplage van 2000 exemplaren.

REDACTIE

Paul Raasveld (redactiesecretaris), Jan Röben, Robbert van der Eijk, Wim Blankenstijn, Nienke Nijp, Annemarie Zuydweg (beeld) en Ineke Weber (website).
E-mail: wadvaardersberichten@wadvaarders.nl
of Postbus 6139, 9702 HC Groningen.

VORMGEVING

Wiep van der Meulen bureau voor grafische vormgeving, Heerenveen.

Aan de inhoud of het ontvangen van Berichten kunnen geen rechten worden ontleend. Overname van foto's en teksten - ook na publicatie op de website van de Wadvaarders - is alleen toegestaan met bronvermelding en met toestemming van de fotograaf of auteur. Nautische kaarten zijn nadrukkelijk niet bestemd voor navigatiedoeleinden.

Erecode voor Wadvaarders

De Vereniging Wadvaarders maakt zich sterk voor “vrije én verantwoorde recreatievaart op de Wadden: met goed zeemanschap, respect voor de Erecode, in evenwicht met de natuur en zonder onnodige beperkingen”.

Hieronder de Erecode, zoals die met alle belangrijke “stakeholders” op het Wad is overeengekomen:

Vogels

- Vaar en anker niet te dicht langs hoogwatervluchtplaatsen.
- Ga pas van boord als vogels die op de waterlijn foerageren zijn verdwenen.
- Loop niet naar groepen vogels toe en blijf dicht bij elkaar.
- Houd extra afstand tot grotere vogels, zoals wulp en lepelaar, tot broedende vogels en vogels met jongen.
- Zorg bij opkomend water weer op tijd aan boord te zijn, zonder de vogels te verstoren.
- Weet dat als de eerste vogels opvliegen, u te dichtbij komt.

Zeehonden

- Vaar niet te dicht langs oevers waar zeehonden rusten.
- Niet varen, ankeren of droogvallen in de buurt van rustende zeehonden.
- Loop er zeker nooit naar toe.
- Weet dat zodra een zeehond zijn kop opsteekt, u te dicht bij de groep komt.

Wat vanzelf spreekt

- Vaar zonder hoge hekgolven.
- Vaar niet sneller dan de wettelijk toegestane snelheid van 20 km per uur (snel-varen is alleen toegestaan in de betonde geulen tussen zee en havens en in de veerbootroutes).
- Gooi geen afval overboord.
- Vermijd harde muziek, luide radio of marifoon.
- Gebruik geen onnodige felle verlichting.
- Houd uw hond aangelijnd.
- Werk niet aan het schip met verf, olie, diesel, oplosmiddelen.
- Ga niet vliegeren. Wadvogels denken dat een vlieger een roofvogel is.
- Probeer niet met motorgeweld los te komen.

Als u zich aan de Erecode houdt:

- kunnen vogels voldoende eten en rusten om gezond te blijven, voldoende jongen te krijgen en groot te brengen en voldoende vetreserves op te doen voor de lange trekreizen;
- kunnen zeehonden voldoende rusten om gezond te blijven, te verharen en hun jongen groot te brengen;
- kunt u blijven genieten van al die rijke en unieke natuur in deze laatste wildernis van Nederland, het Werelderfgoed Waddenzee!

WADVAAARDERS

Bemanning Waterhaes bezoekt de Wadvaardersdag

De Haas brandt op den Jager los,
De Jager tijgt aan 't vlugten;
o Jager! op het huzepad
Is veel gevaar te duchten.

Als altijd, laatste zaterdag van januari vaste prik: de kernbemanning van de Waterhaes op jaarvergadering in Harlingen. Een kruising van een reünie en beleidsjargon. Beleving enerzijds - en - gedreven door ambitie om iets in stand te houden of weer te laten opbloeien, anderzijds.

Beetje achter in de zaal achteroverleunend op de plasticstoeltjes denk je toch vooral: "Wie zijn deze Wadvaarders en voor wie zitten ze hier? Voor zichzelf?" Je kunt het je haast niet voorstellen. De gemiddelde leeftijd is hoog. Dus voordat een beleidswijziging is doorgevoerd, hebben de meesten al het bootje aan de wilgen moeten hangen wegens het bereiken van leeftijd-gerelateerde ongemakken.

Ze zitten er voor het nageslacht, dat kan niet anders. Maar waar is dat nageslacht? Een enkele verdwaalde dertiger, wat veertigers. Maar geen kinderen in Harlingen, niet waar die grijze bolletjes in de zaal het (ook) voor doen.

De Waterhaes moet zelf het enthousiasme wakker kussen, vanuit de Wadvaarders zal dat niet gebeuren. We (de vereniging) zijn goed in foto's waarop allemaal staat wat we vroeger zelf beleefden. Of foto's waarop kinderen figureren. Maar de jeugd echt betrekken? Ho maar. Dat doet het (groot-) moeder hart toch pijn.

Op de Wadvaardersdag van volgend jaar graag ook iets echt speciaal voor de (klein-) kinderen! Waarom zij vinden dat de "Riddle of the Sands" hun hartje sneller doet kloppen. Anders ben ik als Oma Haes toch echt te oud voor deze vergadering.

M.C. Haes, "Waterhaes"

